

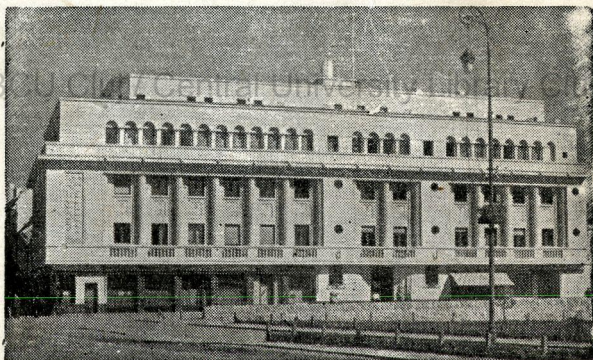
ION D. PITU

PRIMA ARDELEANĂ

SOCIETATE ANONIMĂ DE ASIGURĂRI GENERALE, SIBIU

14 Mai 1911 – 14 Mai 1940

SEMNIFICAȚIA UNEI ANIVERSĂRI

SIBIU, 1941

TIPARUL INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE „DACIA TRAIANĂ” S. A.

ION D. PITU

PRIMA ARDELEANĂ

SOCIETATE ANONIMĂ DE ASIGURĂRI GENERALE, SIBIU

14 Mai 1911 – 14 Mai 1940

SEMNIFICAȚIA UNEI ANIVERSĂRI

SIBIU, 1941

TIPARUL INSTITUTULUI DE ARTE GRAFICE „DACIA TRAIANĂ” S. A.

In loc de prefață

„Purtând în noi acea sănătate morală, acea tenacitate de acțiune și acea încredere în munca onestă care caracteriza societatea noastră dinainte de războiu, am reușit. Taina succesului n'a fost decât grija de a nu cădea în greșelile altora, de a administra cu cinste agoniseala ce ni se încredinșase și de a face totul pentru întreprindere și nimic pentru noi“.

ION I. LAPEDATU

*în cuvântarea dela 1 IX. 1935 la
inaugurarea palatului din Sibiu.*

I.

S'au scurs trei decenii, de când „PRIMA ARDELEANĂ“, Societate Anonimă de Asigurări Generale, Sibiu, a fost chemată la viață.

La 14 Mai 1911, la Sibiu, a avut loc întâia adunare de constituire a institutului de asigurare al Românilor ardeleni, de sub stăpânirea străină. Implinirea unei activități de trei decenii constituie fără îndoială un eveniment însemnat în viața unei instituții.

Nu știm dacă și cum va fi comemorat acest eveniment, de conducătorii *Primei Ardelene*, în împrejurările de azi schimbate, prin cedarea Ardealului de Nord. Bănuim însă, că, din cauza refugiului dela Cluj, unde și-a avut sediul central două decenii, la care a fost obligată în urma nedreptului verdict dela Viena, lucrările tehnice de încheierea anului 1940, catastrofal prin loviturile primite de românism în general, vor împiedeca desfășurarea solemnității cuvenite pe drept, din prilejul acestui eveniment.

Jubileul *Primei Ardelene* are și o semnificație națională deosebită. Indiferent dacă evenimentul va fi sau nu oficial comemorat de instituție, *semnificația lui rămâne întregă atunci când rezultatele activității de până acum, dau satisfacția eforturilor depuse întru realizarea unui program de muncă altruistă, dezvoltată spre binele neamului.*

Din acest prilej, vom încerca o mică reprivire asupra trecutului său, de trei decenii, activitate care-i justifică existența falnică și-i sporește creditul moral, ca și nădejdele cu privire la viitorul său.

Nu i-a fost dat *Primei Ardelene* să se bucure din plin — la capătul celor 30 de ani de existență — de o legitimă satisfacție a eforturilor sale, deși beneficiază de razele binefăcătoare ale libertăților naționale, fiind silită la refugiu, ba am putea spune, și pe bună dreptate, că a fost expulzată, întrucât directorul ei general d-l Stefan Boer și subdirectorul general d-l Ioan Crețu, au fost expulzați din Cluj, în Octombrie trecut, înainte ca sediul central al instituției să fie mutat la Sibiu, vatra unde a cunoscut începutul existenței sale, *dar acest act vremelnice, neapărat trecător, nu i-a sdruncinat cu nimic soliditatea, ori creditul moral.* Ba, am putea spune, dimpotrivă. *Prima Ardeleană* s'a născut și a propășit în vremuri mult mai grele pentru Ro-

mânii ardeleni, ca cele de azi. Nimic nu i-a intimidat pe fondatorii, cari sunt și azi conducătorii instituției, încât, obstacol după obstacol a fost înlăturat prin muncă asiduă, până ce s'a dat puternica viabilitate, grație căreia a înfruntat cu deplin succes efectele războiului mondial, încât evenimentele și prefacerile dela sfârșitul acestuia, a găsit-o desăvârșit organizată, putându-se apoi desvolta prin forțele sale proprii, fiind astăzi una dintre cele mai puternice societăți de asigurare din țară. Cu toate acestea, comemorarea evenimentului de care ne ocupăm, nu se poate face fără deplângerea teritoriului din Ardealul cedat, cultivat cu atâta dragoste în folosul populației românești. Mai mult, plantarea ideii de asigurare la Românii din acest teritoriu s'a făcut sub ceealaltă stăpânire ungurească, iar părăsirea forțată de acum a produs un gol în sufletul conducătorilor instituției.

Pagini întregi și pagini frumoase de istorie național-economică, cuprind evenimentele premergătoare înființării celei dintâiu societăți naționale de asigurări a Românilor de dincoace de Carpați. Numai descrierea lor amănunțită ne arată cu câtă grije și conștiențiozitate s'a pregătit noua societate de asigurări.

Oricât de mică ar fi reprivirea pe care încercăm să o facem asupra trecutului său, mărturisim, că istoricul *Primei*

Ardelene, se confundă cu istoricul instituției de asigurare la Românii din Transilvania, deși înfăia societate de asigurări în Ardeal a luat naștere la 1868 sub denumirea de Transsylvania, cu sediul central în Sibiu. Cum se explică aceasta vom vedea în cele ce urmează.

Ideia de asigurare este plantată mai întâiu în fosta Monarhie Austro-Ungară, pe la începutul secolului trecut, de către cele mai puternice întreprinderi de asigurare, ca „Assicurazioni Generali“ și „Riunione Adriatica di Sicurtà“. Extinzându-și activitatea în toate părțile Monarhiei și deci și în teritoriile locuite de Români, conducătorii neamului nostru și-au dat seama de importanța unei societăți de asigurare care să servească interesele proprii național-economice. Prin faptul că între 1850—1860 iau ființă unele societăți de asigurare ungurești, între care amintim pe „Prima Ungară“, necesitatea unei întreprinderi românești de acest fel crește mereu. Nu s'a putut înfăptui deocamdată, întrucât situația materială a Românilor lăsa mult de dorit. La 1848 se desființase iobăgia și țărani noștri aveau un pământ al lor propriu, însă — din păcate — lipsindu-le mijloacele necesare, nu-l puteau lucra. Nu aveau cum să-l exploateze și să-l facă productiv. Lipsa, desigur, creditul estin. Celelalte naționalități cu care conviețuiau

Românii, aveau deja un început de organizare a creditului. Sașii aveau băncile lor, la fel și Ungurii. Dar acestea serviau exclusiv intereselor lor. Aveau în schimb și Românii o elită intelectuală în stare a înființa și susține o instituție de credit. Deși exemplul nu lipsea, abia la 1872 se pun baze celui dintâi institut de credit al Românilor ardeleni „ALBINA“. Ce a însemnat înființarea „*Albinei*“ pentru Românii de sub stăpânirea ungurească, nu-i nevoie să mai spunem aici.

Paranteza aceasta explică imposibilitatea fondării institutului de asigurare al Românilor. Astfel, la 1868 s'au asociat la o acțiune întreprinsă de conaționali lor sași, cu care au înființat întâia întreprindere de asigurare pe teritoriul românesc, Transsylvania, în Sibiu. Până aici nu vom aminti nicio luptă a Românilor ardeleni în scopul creerii institutului de asigurare, care totuși forma obiectul preocupărilor lor pentru organizarea unei vieți economice proprii. Insuficiența forțelor naționale de capital n'au îngăduit o asemenea luptă activă. Românii s'au mulțumit pentru început cu participarea în părți egale la fondarea Transsylvaniei. O înțelegere stabila egalitatea membrilor în Consiliul de administrație, în timp ce președintele era sas, iar directorul general român. Cei mai distinși fruntași ai vieții publice a popo-

rului nostru de dincoace de Carpați, dintre cari amintim pe Iacob Bologa, Ioan Hania, Ilie Măcelariu, Zaharie Boiu, Dumitru Comșa, Ioan A. de Preda și alții, au participat dela început la administrarea noiei instituții. Am lăsat la urmă pe eminentul economist și bun român Dr. Aurel Brote, care timp de 27 de ani, dela 1870—1897 a cărmuit-o cu pricepere rară și devotament desăvârșit, în calitate de director executiv. Bucurându-se de participarea acestor fruntași ai poporului nostru, natural că cea dintâiu societate de asigurare pe teritoriul românesc, era considerată de toată lumea ca o întreprindere românească. Din acest motiv nu s'a mai pus în discuție mult timp ideia înființării societății naționale de asigurare. După moartea lui Dr. Aurel Brote, întâmplată la 1897, pentru faptul că întreagă conducerea executivă a Transsylvaniei a trecut în mâinile sașilor, s'a pus din nou în discuție fondarea instituției de asigurare a Românilor, care timp de aproape trei decenii a fost cu totul părăsită.

Demnă de remarcat este acum spontaneitatea aproape fulgerătoare cu care au reacționat Românii de dincoace de munți, la purtarea conaționalilor lor sași. Din acest prilej, nemuritorul Visarion Roman, inspector la Transsylvania, a spus: „*M'am convins de tristul adevăr*

că Românul ori de câte ori s'a întovărășit cu altul, totdeauna a fost înșelat". În conferința băncilor române, ținută în Iunie 1898, în Sibiu, venerabilul intelectual și fruntaș, directorul de pe atunci al institutului „Ardeleana“ dela Orăștie, Dr. Ioan Mihu, a ridicat problema studierii înființării unei societăți românești de asigurare cu sprijinul material și moral al băncilor noastre. Conferința în unanimitate a îmbrățișat propunerea lui Dr. Ioan Mihu și ideea a fost din nou ridicată și pusă în discuția publică.

Inexplicabilă apare acum întârzierea fondării mult așteptatei instituțiuni de asigurare curat românești, considerând și incomparabila stare materială a Românilor față de 1860—1870. Dispuneau acum de suficiente forțe de capital necesare noii întreprinderi, și cu toate acestea Conferința băncilor române din 1901, a conchis că nu este timpul oportun pentru înființarea societății propuse. Menționăm că Românii figurau încă în Consiliul Transsylvaniei, deși, cum am amintit mai sus, în conducerea efectivă nu mai aveau nici un rol, dela moartea lui Dr. Aurel Brote. Conferința băncilor române abandonând în mod oficial ideea, institutul de asigurare așteptat de poporul românesc a fost chemat la viață abia după un deceniu.

Momentul Ion I. Lapedatu.

În istoria economică a Românilor ardeleni întâlnim „MOMENTUL“ pe care-l numim al d-lui Ion I. Lapedatu. Croni-carul obiectiv al vremurilor, nu va putea neglija acest adevăr bazat de realitatea faptelor și a documentelor existente.

Studentul de pe atunci, Ion I. Lapedatu, se interesa de aproape de studiul teoretic și tehnic al asigurărilor. L-a pasionat studierea și cunoașterea industriei asigurărilor, încât îl găsim înscris la unele colegii speciale de teoria matematică a asigurărilor asupra vieții, ce tocmai se deschiseseră atunci la Universitatea din Budapesta. Ce l-a determinat pe tânărul student să îmbrățișeze cu atâta căldură studierea comerțului de asigurare, nu putem noi ști. Bănuim însă, că informația temeinică a realităților economiei național-românești, l-a dus la aceasta. În general finerii Români care intrau în viața economică, se îndreptau spre băncile românești, care se găseau în plină dezvoltare și închezare, pe lângă toate greutățile cu care luptau. Nu ne vom ocupa aici de importanța națională a băncilor românești, din acele timpuri, ci vom stărui asupra faptului, că Ion I. Lapedatu găsea aici un vast teren de activitate, potrivit extraordinarei sale pregătiri pentru viața practică. Activitatea

desfășurată ca student l-a impus definitiv și multe din băncile mari românești îl așteptau cu brațele deschise. Desigur, că Ion I. Lapedatu știa aceasta. Totuși, el nu se mulțumește și studiază asigurațiile, această știință economică, care prezenta o formă oarecum superioară de organizare economică și care prindea teren mai ales în țările cu o cultură înaintată. Și tocmai în acest domeniu Românilor ardeleni le lipsea instituția propriilor lor nevoi și mijloace.

La 1900, în „*Revista Economică*“ dela Sibiu, d-l Ion I. Lapedatu publică întâiul studiu despre teoria matematică a asigurărilor asupra vieții, la Românii din Transilvania. Amplificat, acest studiu apare în 1902 la Brașov, ca tratat special. Până la 1908, ideea înființării institutului de asigurare românesc este abandonată, doar câteva articole apărute în „*Revista Economică*“ și alte ziare mai ținea trează această utopie.

La 1908 izbucnind un conflict de ordin personal între membrii Români și sași din Consiliul de administrație al societății Transsylvania, se produce retragerea în corpore și definitivă a celor dintâi, adusă la cunoștința publicului român prin declarația dela 5 Septembrie 1908.

Organizarea unei vieți economice proprii a Românilor ardeleni nu putea fi

concepută fără o societate de asigurare. Astfel, folosindu-se prilejul amintit mai sus, vechea idee forma acum obiectul celor mai hotărîte discuțiuni. Pionerul propagandei nu putea fi decât d-l Ion I. Lapedatu. D-sa desfășoară o activitate uluitoare, prin presă și conferințe, până ce dorința generală a poporului român fu îmbrățișată de „SOLIDARITATEA“ federala băncilor române din Transilvania și Banat, care-l și însărcinează pe d-l Ion I. Lapedatu, ajuns între timp secretarul ei, cu studierea problemei și întocmirea propunerilor concrete cât mai curând. Nu i-a fost deloc greu d-lui Ion I. Lapedatu să-și facă raportul, bazat pe studii și anchete amănunțite, cu date statistice reale, încât, în ședința Consiliului dela 19 Decembrie 1909 l-a putut prezenta și susține.

Acest raport memorabil constituie întâiul act mare în trecutul istoric al Instituției asigurărilor la Români din Transilvania, pe care noi l-am numit „*momentul*“ Ion I. Lapedatu.

„Ca oameni de cifre — spunea raportorul — nu ne putem mulțumi numai cu sentimentul, ce în general ni-l însuflă necesitatea înființării unei societăți de asigurare române, ci trebuie să cercetăm și să dovedim :

a) motivată e această necesitate și folositoare ar fi înființarea unei astfel de societăți ?

b) dacă da, avere-ar ea și un teren potrivit de activitate și suficient ar fi acest teren pentru existența și dezvoltarea ei ?

c) avem noi mijloacele necesare pentru înființarea societății ? și

d) dacă da, cum ar trebui să se întocmească, *ca să corespundă cât mai bine intereselor poporului nostru* ?

Examineate și expuse până în cele mai mici detalii, raportul conclusea, că înființarea unei societăți românești de asigurări e necesară, posibilă și rentabilă.

Ca specialist în materie de asigurări, a luat parte la ședința Consiliului „Solidarității”, invitat fiind, Dr. Aurel Onciul, fost director general al institutelor provinciale de asigurări din Moravia și deputat bucovinean în „Reichsrat”-ul dela Viena. Dr. Aurel Onciul venise la ședință cu o părere despre înființarea unei societăți de asigurări pentru Românii din Ungaria, pe care a prezentat-o în scris, sfătuind băncile române să se ferească de acest proiect. În sprijinul acestei propuneri aducea exemplul societăților austriace „Globus” și „Erste böhmische”, cari nu au avut viabilitate. Consiliul „Solidarității” a luat act de ambele propu-

neri, dar deși avea motive serioase să pună la îndoială sinceritatea lui Dr. Aurel Onciul, care încerca să câștige instituțiile de credit românești, ca să participe la fondarea unei bănci centrale de reescont, la Viena, proiectată de el, ca și faptul că era străin de realitatea Românilor din Transilvania, a decis totuși amânarea hotărîrii definitive, încredințând din nou pe secretarul său, cu continuarea studiilor și cercetărilor sale mai ales în ce privește cauzele pentru care diferite societăți de asigurări din Austro-Ungaria, nu și-au putut întemeia o existență durabilă. De altă parte a decis, ca raportul și propunerile secretarului să fie tipărite și comunicate confidențial fruntașilor poporului nostru, spre a avea și opiniunea lor.

Suntem la începutul celui de al doilea mare act din „*momentul Lapedatu*“. Conducătorii vieții economice a Românilor ardeleni, mai înainte de a păși la înfăptuire, studiau temeinic problemele puse în discuție și numai după ce convingerea și siguranța în izbândă erau desăvârșite, decideau asupra înfăptuirilor care apoi urmau cu toată hotărîrea. Pe cât de dârz, pe atât de perseverent și încrezător în solidaritatea poporului românesc, pe al cărui sprijin se baza societatea propusă, d-l Ion I. Lapedatu studiază la Viena și Budapesta cauza insuccesului acestor

societăți. A studiat însă și societăți care și-au putut afirma existența.

Aitudinei lipsite de sinceritate și nestatorniciei lui Dr. Aurel Onciul, se datorește amânarea înființării societății de asigurare a Românilor ardeleni cu încă 3 ani. Evenimentele ulterioare au confirmat aceasta, când un grup de tineri ambițioși, pretextând că „Solidaritatea” nu grăbește îndeajuns lucrările pentru înființarea întreprinderii, au pornit o acțiune izolată, emițând un prospect pentru fondarea, la Timișoara, a unei societăți de asigurare, iar între semnatarii aceluia prospect se găsea, în frunte, Dr. Aurel Onciul. Încercarea le-a fost zadarnică. Remarcăm mărturisirea lui Dr. Onciul, făcută câțiva ani mai târziu, după ce a luat cunoștință de progresele noii întreprinderi de asigurări, înființate din inițiativa „Solidarității”, când într’un moment de sinceritate a spus că *n’a crezut niciodată că Românii ardeleni să fie capabili de atâta abnegație și solidaritate națională în lupta lor de consolidare economică.*

În ședința Consiliului „Solidarității” dela 5 Iunie 1910, d-l Ion I. Lapedatu prezintă raportul continuativ, în urma căruia s’a decis în mod definitiv înființarea mult așteptatei societăți române de asigurări.

Toate acestea, până la hotărîrea definitivă a Consiliului „*Solidarității*“, le-am înșirat în ordinea întâmplării lor, în modul cel mai simplu, așa cum le arată documentele istorice economice a Românilor de dincoace de Carpați, cari le justifică. Din ele reiese atât de puternic și clar, „*momentul*“ pe care-l numim al d-lui Ion I. Lapedatu. Realitățile nu pot fi niciodată altfel de cum sunt. Vieța economică a Românilor ardeleni, fără „*momentul Lapedatu*“, cu toată siguranța, că ar fi fost văduvită de societatea de asigurare, care a fost și este o mândrie a Românilor din Transilvania și Banat. Cu atât mai mult afirmațiunea noastră este întărită prin constatările d-lui Stefan Boer, care spune în „*Instituția asigurărilor la Români din Transilvania*“ :

„Rar întreprindere care să se
„fi pregătit, cu atâtea scrupule de
„conștiință și cu atâtea grije, ca noua
„societate de asigurări. Ar fi de ajuns
„să ne referim la studiile și cerce-
„tările cuprinse în rapoartele secre-
„tarului „*Solidarității*“ pentru a justi-
„fica afirmațiunea noastră, fără să
„mai amintim de nenumăratele lă-
„muriri date prin presă, în conferințe
„și întruniri. Trebuia să se purceadă
„însă astfel. Români din Transilvania
„mai încercaseră o întreprindere de

„caracter obșteasc. Fusesse societatea
„comercială *“Concordia“* dela Sibiu,
„care, nefiind însă suficient pregătită
„și din lipsă de experiență, a trebuit
„să lichideze. Căderea acestei întreprinderi a cauzat multe decepții și
„omorâse aproape cu totul încrederea în noi inițiative. *Lumea trebuia convinsă de seriozitatea întreprinderii ce se pregătea, de utilitatea și rentabilitatea ei. Era piatra de încredere pentru viitoarele inițiative. Un eventual insucces ar fi fost fatal. Ne-ar fi ținut în loc pentru multă vreme.* Și mai departe: Dispoziția publicului românesc se schimbase
„însă prin modul serios cum fuseseră pregătite lucrările“.

Hotărîrea Consiliului *„Solidarității“* dela 5 Iunie 1910, a fost prezentată în adunarea generală ținută la 25 Iunie 1910, în Brașov. Cuprinsul era următorul:

„Considerând, că prin raportul secretarului *„Solidarității“* prezentat în ședința plenară a direcțiunii, ținută la 19 Dec. 1909 și comunicat băncilor asociate, s'a constatat, în mod neîndoios, necesitatea înființării unei societăți de asigurări, cu concursul material și moral al băncilor însofite, care societate — precum de asemenea s'a arătat în același raport — la noi ar avea atât teren de activitate, cât și prospecte de reușită;

Considerând, că intențiunea, căreia i-a dat expresiune în susnumitul raport, de a fonda o societate de asigurări, motivele și dovezile indicate acolo, au aflat viu răsunet în cercurile publicului nostru, care s'a și grăbit a-i da expresiune prin numeroase scrisori de aderență și

Considerând, că prin raportul continuativ al secretarului „Solidarității“, relativ la această chestiune, prezentat în ședința direcțiunii din 5 Iunie a. e., s'a dovedit, că cauzele nesuccesului anumitor bănci de asigurare, care nu și-au putut asigura existența, nu sunt de natură a însufla îngrijiri pentru întreprinderile priceput și serios conduse, ba că praxa a dovedit, că întreprinderile de asigurări serioase pot exista și prospera spre binele și folosul public;

Direcțiunea „Solidarității“ decide, să inițieze înființarea unei societăți de asigurări cu un capital social, deplin vărsat, de un milion coroane;

Societatea se înființează, în prima linie, cu concursul moral și material al băncilor însoțite, iar capitalul social se va acoperi prin subscriere din partea publicului mare; partea de capital, ce ar rămâne nesubscrisă de particulari, o vor subscrie băncile asociate, în proporția capitalului lor social;

Cu executarea acestei deciziuni, adecă cu redactarea și emițerea pros-

pectului de fondare, cu redactarea proiectului de statute și cu îndeplinirea tuturor celorlalte lucrări necesare în scopul fondării societății de asigurări, se concredere biroul „Solidarității” și, în fine,

Această hotărîre, precum și actele întregii afaceri, se vor prezenta, spre deliberare, proximei adunări generale a „Solidarității”.

Adunarea generală a „Solidarității” dela 25 lunie 1910 a aprobat cu mult entusiasm hotărîrea Consiliului și a decis și din partea ei, înființarea societății de asigurări proiectată.

În urma acestei definitive hotărîri, biroul „Solidarității”, prin secretarul său d-l Ion I. Lapedatu, a început pregătirea terenului prin o intensă propagandă, în scopul lămuririi marelui public. Iată cum descrie d-l Constantin Popp, cunoscutul economist și publicist ardelean, în Revista Economică Nr. 48 din 28 Noembrie 1936, că s'a făcut pregătirea:

„I. I. Lapedatu dezvoltă o uriașă „acțiune de lămurire a opiniei publice românești, de propagandă intensă cu graiul viu și prin presă în interesul întemeierii primei societăți de asigurare românești din Ardeal. Întocmai ca și Disarion Roman, pe vremuri, cu ocaziunea fondării „Albinei”, face adevărat

„apostolat; necruțând nici osteneală,
„nici timp, cutreeră dealungul și dea-
„latul Ardealul“. Cercetează la do-
„miciliul lor toate căpeteniile noastre
„bisericești și pe toți ceilalți frunțași
„ai vieții noastre publice, băncile și
„diferitele noastre instituții, reușind
„a câștiga și a-i anima pe toți pentru
„înfăptuirea acestei idei“.

Când terenul a fost pregătit, s'a lansat
cu datul de 30 Octomvrie 1910 Sibiu, ur-
mătorul prospect de fondare :

„Importanța cea mare a asigurărilor
în viața socială și economică a popoa-
relor e recunoscută și apreciată astăzi
de toate capetele luminate din lume.

Popoarele culte : Englezii, Francezii,
Germanii etc. se întrec în a da o des-
voltare cât mai extinsă instituțiunii de
asigurare. La noi însă — până acum nu
s'a făcut aproape nimic pentru împămân-
tenirea și popularizarea acestei institu-
țiuni. Tocmai de aceea, subsemnații fun-
datori, conștii de însemnătatea cea mare
a asigurărilor, și conștii de faptul, că la
noi — mai mult ca la ori care alt popor
— asigurările sunt unul dintre cele mai
excelente mijloace, menite a ne garanta
avutul și a ne asigura viitorul, ne-am
decis, să punem bază unei bănci de asi-
gurare sub numirea : „FORTUNA“, in-
stituit general de asigurare, societate pe

acții, numire pe care adunarea generală constituantă o poate modifica.

Prin acest institut voim să cultivăm în mod sistematic asigurările de tot felul, în prima linie însă asigurările contra focului și asigurările asupra vieții omenești. Afară de acestea intenționăm să mai cultivăm — direct ori indirect — și asigurările contra grindinei și altor pagube elementare, precum și noul sistem de asigurare, introdus cu succes de câțva timp în străinătate, prin care se asigură replătirea sarcinilor hipotecare, pentru cazul când debitorii în decursul vieții lor nu ajung a le replăti. Voim toate acestea pentru că să deprindem poporul a-și asigura avutul și viitorul și să-i dăm puțință a ajunge cu un ceas mai curând la ușurarea marilor sarcini hipotecare, ce-i îngreunează averea.

Lucrările noastre dorim să le întemeiem în prima linie pe acele bănci din patrie, cari vor participa ca acționari, știut fiind că la noi — în împrejurările date — băncile sunt reprezentanții cei mai autorizați ai vieții economice a poporului nostru. Aceste bănci deci dorim să fie și reprezentantele proiectatului nostru institut, căruia să-i acvireze materialul de asigurat și dela care — în schimb — ele să capete un nou izvor de venit, iar din primele, ce le vor încasa, un nou capital pentru afacerile lor.

Natural însă, că pe lângă bănci în lucrările noastre vom căuta și cere și sprijinul celorlalte elemente productive ale poporului nostru : private și publice. Căci scopul nostru este să întrunim la o mare acțiune comună pe toți factorii de viață ai poporului, în mijlocul căruia vom avea să lucrăm.

Cu un astfel de program și în vederea atâtor mari scopuri proiectăm ca noul institut de asigurare să se înființeze cu un capital social de un milion cor., împărțit în 5000 de acții á cor. 200 nominal. Acțiunile vor fi pe nume și se vor răscumpăra cu valoarea lor nominală plus o taxă de fondare și organizare de 5%. La subscrierea fiecărei acții e a se plăti — pe lângă taxa de fondare și organizare — încă 10% din capital. Următoarele 20% vor avea să se plătească cel mult în 15 zile după adunarea de constituire, iar restul în rate, ce le va stabili viitoarea direcțiune a institutului, cu acea observare însă, că aceste rate nu pot fi mai mari ca 10% și în termine mai scurte de o lună. Sumele ce se vor plăti în contul acțiilor subscrise, se pot depune la oricare institut de credit și economii, care e luat între membrii „*Solidarității*“, asociațiune de institute financiare în Sibiu.

Institutul, ce-l proiectăm, se înființează cu sediul în Sibiu, pe timp de 100

ani, care la timpul său va putea fi prolongit din partea adunării generale. El își va putea extinde activitatea atât în țară, cât și în străinătate. Termenul ultim pentru subscrierea acțiunilor se fixează cu ziua de 31 Martie 1911. În caz de suprasubscriere, fundatorii își rezervă dreptul ori să stabilească capitalul social la o sumă mai mare ca un milion cor., ori să reducă subscrierile făcute și să numească prima direcțiune — constătătoare din 12 membri — pe timp de 3 ani“.

Acest prospect a fost semnat de președintele și membrii Consiliului „Solidarității“ și anume:

Partenie Cosma, directorul băncii „Albina“, Sibiu.

Ion I. Lapedatu, directorul băncii „Ardeleana“, Orăștie.

Sava Raicu, secretarul băncii „Victoria“, Arad.

Romul Cărăbaș, directorul băncii „Timișana“, Timișoara.

Andrieu Cosma, directorul băncii „Silvania“, Șimleu.

Dr. Coriolan Popp, directorul băncii „Bihoreana“, Oradea Mare.

Dr. Gavril Tripon, directorul băncii „Coroana“, Bistrița.

Constantin Popp, funcționar-șef la banca „Albina“ Sibiu și

Dr. Gavril Suciu, avocat, Hașeg.

Prospectul de fondare a fost însoțit de „Lămuririle“ d-lui Ion I. Lapedatu, în care se stăruia asupra marilor interese care reclamă fondarea acestei bănci.

Primit cu însuflețire și încredere de băncile, instituțiunile și corporațiunile românești, ce le aveam pe atunci, de plugari, meseriași, negustori, învățători, preoți, avocați, medici, profesori, etc., găsim între primii acționari tot ce neamul românesc din Transilvania și Banat avea pe acel timp mai bun. Entuziasmul fără egal cu care a fost primit prospectul de emisiune, ca și faptul că s'a semnat un milion 200 mii de coroane aur, mai mult de cât se proiectase, îl găsim justificat, în rândurile d-lui Constantin Popp, publicate în „Revista Economică“ în numărul amintit mai sus :

„Organizația noastră economică-financiară, în desvoltare și consolidare îmbucurătoare, prezenta însă o lacună. Continuăm să fim tributarii străinilor pe terenul asigurărilor de tot felul. Ne lipsea — și lipsa e simțitoare — o societate de asigurare a noastră proprie, fondată și condusă de noi înșine, pentru trebuințele și în folosul poporului nostru“.

Adunarea de constituire a „Băncii Generale de Asigurare“, ținută la 14 Mai 1911.

Constituirea legală a societății s'a fixat pentru data de 14 Mai 1911. Publicul a luat cunoștință din presa românească de dincoace de Carpați, care în preajma adunării generale, s'a ocupat de noua instituție, salutând-o cu însuflețire. Cu această ocaziune s'au scris multe articole frumoase, din care se desprindea dorința fierbinte de afirmare tot mai puternică a Românilor, în toate domeniile și mai cu seamă în cel economic, fără de sprijinul căruia cultura la Români nu putea pătrunde, în acele vremuri. Reproducem, ca probă articolul apărut în „*Revista Economică*“ Nr. 20 din 14 Mai 1911. sub titlul „**VIRIBUS UNITIS**“ :

„Măine se constituie cea dintâi bancă de asigurare românească. Acționarii, putem zice reprezentanții poporului românesc de pretutindenea, se vor întruni și vor da vieață nu numai celei dintâi bănci de asigurare românești, ci totodată — și aici e momentul principal — și celei dintâi instituțiuni financiare-economice, înființată cu concursul moral și material al întregului nostru popor de dincoace de Carpați.

E un act însemnat acesta, necunoscut în trecutul neamului nostru. *Prin el se dă dovadă că există și se cimentează tot*

mai mult organizația noastră economică, și iarăși delă felul cum va reuși această nouă instituțiune depind — și aici e al doilea moment cardinal, pe care voim să-l fixăm îndeosebi — acțiunile economice și financiare comune, ce ar mai fi să le inițiem și îndeplinim în viitor.

Așa fiind, în aceste momente gândul nostru se îndreaptă spre viitor. Știm prea bine, că de aici înainte se începe greul, proba de foc pentru noua noastră instituțiune. Și ne întrebăm: reuși-va ea după cum eu drept cuvânt se așteaptă și după cum interesele noastre de tot felul cer aceasta? Răspunsul nostru în această privință nu poate fi decât un hotărât: **DA**. Căci nu există în întreg complexul de acțiuni economice și financiare ale lumii, o afacere a cărei baze să fie mai bine, mai exact și mai sigur așezate ca tocmai afacerile de asigurare. La aceasta mintea și geniul omenesc a calculat totul până în cele mai mici amănunte. Și pe baza celor stabilite prin praxă și știință, afacerile de asigurare sunt unele dintre cele mai sigure. Ele — tocmai din aceste considerațiuni — trebuie să reușească. Și dacă istoria ne arată și nesuccese pe acest teren, aceste n'au a se atribui naturii și felului de afaceri, ci cauzele sunt de caracter absolut personal. Este nepriceperea, ușurătatea și lipsa de credință a celor ce au fost chemați, să le

realizeze. Tocmai de aceea susținem în aceste momente de însemnătate deosebită și stabilim deja de pe acum, că dacă cei ce vor conduce și cei ce vor sprijini noua noastră întreprindere vor lucra cu seriozitate și pricepere, vor fi de bună credință și cu stăruință de fier în acțiunile lor, instituțiunea va succede. Se va ridica, va prospera și va deveni un factor însemnat și puternic în viața economică și culturală a poporului nostru. Și desigur va și fi. Să ne grupăm numai cu toții în jurul noii instituțiuni, să o ajutăm și sprijinim din toate părțile, firm convinși că numai în chipul acesta îi putem asigura viitorul ei. Să lucrăm numai astfel și proba de foc — de care amintim la începutul șirelor noastre — o vom face cu siguranță. Deviza să ne fie la toți și pentru totdeauna: **DIRIBUS UNITIS**“.

În ziua de 14 Mai 1911 a avut loc, în mijlocul unei mari însufleșiri, adunarea generală de constituire a societății, prezidată de *Parteniu Cosma*, președintele „*Solidarității*“, având ca secreteri pe Ion I. Gapedatu și Dr. Enea Papiu, iar ca bărbați de încredere pe Dr. Silviu Moldovan și Dr. Lucian Borcea. Au luat parte la adunare peste 160 de acționari, din tot ce Ardealul avea mai de seamă. Dintre aceștia amintim pe următorii: *Parteniu Cosma*, *Nicolae Ivan*, *Andrei*

Cosma, Sava Raicu, Dr. Gavril Tripon, Simion Calușiu, Nicolae Hențiu, Petru Stoica, Dumitru Vulcu, Teodor Stoia, Nicolae Florescu, Nicolae Țintea, Sergiu Medrean, Dr. Coriolan Pop, Dr. Aurel Cosma, Dr. Nicolae Șerban, Ioan Bercan, Dr. Nicolae Comșa, Vasile C. Osvadă, Octavian Sglimbea, Ioan Jarcu, Ioan I. Duleu, Dr. Ioan Fruma, Dr. Lucian Borcea, Dr. Liviu Lemenyi, Petru Drăgits, Ion I. Lapedatu, Dr. Silviu Moldovan, Iuliu Porușiu, Constantin Popp, Dr. Nicolae Iftu, Mateiu Jiga, Ioan Banciu, Constantin Herția, Ioan Marinescu, Dr. George Măcelar, Petru I. Comșa, Ieronim Spornic, Dr. Nicolae Schiau, Dr. Ilie Mariș, Victor Pop, Nicolae Dobrotă, Dr. Ioan Dordea, Dr. A. Crăciunesci, Dr. Tiberiu Brediceanu, Constantin Baicu, Dr. Vasile Bologa, Lazar Vraciu, Ioan Rebeaga, Ioan Pampu, G. Tătar, Dr. Luca Papiu, Ilie Dobrotă, Petru Drăgoiu, Dr. Rom. Boca, Adrian Cristea, Victor Muntean, Ioan Taban, Vasile Musoiu, Simion Meda, Ioan Candrea, I. F. Negrușiu, Ilie Dragomir, Aron Feier.

În fața unei adunări atât de selecte, *Parteniu Cosma* deschizând ședința, a spus între altele :

„Poporul nostru, care până la 1848, mai bine de patru secol, chiar prin legi a fost condamnat la soarte de heloși, astăzi, cu ajutorul lui Dumnezeu și grație hărniciei și muncii sale deosebite, a

știut să-și creieze o astfel de situațiune financiară, încât este în stare să se emancipeze de sub cătușile capitalului străin. Acesta este un succes, care este a se mulțumi muncii neobosite de e jumătate de secol a intelectualilor români pe terenul economic și solidarității conducătorilor institutelor noastre financiare, grupate sub stindardul „Solidarității“, care în timp relativ foarte scurt, a ajuns să se bucure de un respect valoros la toți factorii competenți din patrie și străinătate. Increderea, cu care a fost întâmpinat apelul, făcut poporului român din patrie, în scopul înființării unei instituțiuni nouă și pe un teren încă necultivat de noi, cu drept cuvânt ne umple de mândrie, dar totodată ne impune și datoria ca, realizată ideea noastră, să ne dăm toată silința, ca să dovedim, că am fost vrednici de încredere. Și cuteza a vă asigura — sfârșia președintele adunării — că noi toți suntem hotărâți cu toată seriozitatea să dovedim acest lucru și că ne va și succede, fiind cu sfințenie la axioma: „voiește și vei putea“.

Adunarea de constiuire a fixat capitalul social la suma de Cor. 1.200.000.—; A statorit după ce prospectul de fondare o îndreptățea la aceasta, denumirea respectiv firma societății în „BANCA CENTRALĂ DE ASIGURARE“, (a făcut aceasta din motive de oportunitate politică. Nu

voia ca prin denumirea de societate națională să excite și mai mult furia presei șovine maghiare, care protesta împotriva organizării separate a Românilor și pe teren economic); a stabilit textul statutelor și a ales pe membrii Consiliului de administrație și ai Comitetului de censored. În Consiliul de administrație au fost aleși: Parteniu Cosma, directorul băncii „Albina“, Sibiu, Petru Drăgits, primprefector, Săliște, Dr. Lucian Borcea, avocat, Sibiu, Dr. Caius Brediceanu, avocat, Lugoj, Andreiu Cosma, directorul băncii „Silvania“, Șimleu, Dr. Aurel Cosma, avocat, Timișoara, Nicolae Garoiu, avocat, Brașov, Dr. Liviu Lemény, avocat, Sibiu, Dr. Coriolan Pop, directorul băncii „Bihoreana“, Oradia Mare, Sava Raicu, directorul băncii „Victoria“, Arad, Ioan M. Roșu, avocat, Biserica Albă, Dr. Octavian Russu, avocat, Sibiu, Dr. Nicolae Șerban, avocat, Făgăraș, Dr. Gavril Tripon, directorul băncii „Coroana“ Bistrița și Ioan I. Vulcu, mare comerciant în Orăștie, iar în Comitetul de censored: Nicolae Ivan, asesor consistorial, Sibiu, Dr. Nicolae Comșa, medic, Săliște, Mateiu C. Jiga, directorul băncii „Furnica“, Făgăraș, Constantin Popp, funcționar-șef la banca „Albina“, Sibiu, Dr. Nicolae Schiau, avocat, Mercurea și Petru Stoica, directorul băncii „Sentinela“, Satu-Nou.

Cu acestea mult așteptata societate națională de asigurări era constituită. Deceea idee se întrupase și-si luase ființă prin „*Banca generală de asigurare*“, cu sediul în Sibiu.

În aceeași zi, la 14 Maiu 1911, Consiliul de administrație al „*Băncii generale de asigurare*“ și-a ținut prima ședință, alegând președinte pe Parteniu Cosma, iar vicepreședinte pe Petre Drăgits, și luând hotărârile necesare în scopul înregistrării societății. Cu pregătirea lucrărilor de înregistrare, și în general, cu conducerea provizorie a societății a fost încredințat d-l Ion I. Lapedatu, directorul băncii „*Ardeleana*“ din Orăștie și secretar al „*Solidarității*“. Tot în această ședință s'a numit Comitetul dirigent, prevăzut în art. 41 al statutelor. Au fost numiți, pe lângă președintele și vicepreședintele Consiliului, Dr. Lucian Borcea, Dr. Liviu Lemény și Dr. Octavian Russu.

Înregistrarea noii societăți s'a obținut prin hotărârea Nr. 6389—911 P. din 20 Iulie 1911 a Tribunalului reg. ung. din Sibiu, ca judecătorie comercială. Cu aceasta, „*Banca generală de asigurare*“ era legal autorizată de a funcționa.

La 24 Septembrie 1911, Consiliul de administrație se întrunește în a doua ședință plenară, în care d-l Ion I. Lapedatu a fost numit director general al so-

cietății. Tot în această ședință s'a luat act, de alegerea nouilor funcționari ai societății: d-l Stefan Boer, fost șef-contabil la banca „Agricola“ din Hunedoara, d-l Ioan Crețu, absolvent al Academiei comerciale din Viena și student în drept și Mihail Săeșan, absolvent al Academiei comerciale din Graz. D-l Ion I. Lapedatu a prezentat și Consiliul a aprobat: regulamente pentru Comitetul dirigent, pentru administrarea averii societății, pentru funcționari și pentru agendele acestora. Mai departe, a prezentat și s'au aprobat condițiunile de afaceri, tarifele de prime și alte asemenea lucrări, necesare pentru ca societatea să-și poată începe activitatea.

Îndată după alegerea sa, d-l Ion I. Lapedatu a inițiat tratative pentru încheierea contractelor de reasigurare. La un memoriu al său, pregătit imediat după constituirea societății și trimis marilor societăți de reasigurare din Ungaria, Austria, Germania, Elveția și Danemarca, s'au primit 18 oferte foarte avantajoase pentru acoperirea riscurilor de afaceri. Tratativele directe, urmate, după acestea, de d-l Ion I. Lapedatu și delegații Consiliului, Dr. Liviu Lemény și Dr. Octavian Russu, în Budapesta, Viena și München, au avut drept rezultat încheierea primelor contracte de reasigurare cu societățile „Erste Ungarische“ din Buda-

pesta și „Kölnische Rückversicherungs-Gesellschaft din Colonia.

După încheierea contractelor de re-asigurări, d-l Ion I. Lapedatu, s'a stabilit pentru mai multe săptămâni, la Budapesta, spre a studia practica afacerilor de asigurări. Studiile practice le-a făcut la societatea „Erste Ungarische“, unde au mai fost delegați, spre acelaș scop, și d-nii Stefan Boer și Mihail Săeșan.

După ce, toate pregătirile au fost făcute, la 1 Ianuarie 1912, „Banca generală de asigurare“, instalată în edificiul „Albinei“ din Sibiu, și-a început activitatea în toată regula.

Acestea sunt, pe scurt, evenimentele premergătoare începerii activității celei dintâi întreprinderi de asigurare la Românii de dincoace de Carpați.

Un deceniu de activitate

1 Ianuarie 1912 — 31 Decembrie 1921.

La 1 Ianuarie 1912 primii pioneri ai noiei instituții de asigurare și-au început munca. Ea a fost grea și răspunderea mare. Iată cum o descrie d-l Ion I. Eapedatu, întâiul pioner al societății, cu ani în urmă :

„Societatea a avut să ducă o luptă grea și îndârjită și cu concurența străină. Era singura societate națională, înființată de o minoritate etnică, de poporul Român din Ungaria. Celelalte minorități mai principale : Slovaci și Sârbi nu ajunseseră încă să-și aibă societăți naționale de asigurări. Deci lupta împotriva societății noastre era dusă nu numai din interes material de afaceri, ci și din motive politice. Lupta în nicio împrejurare nu era egală. De o parte erau societățile ungurești și austriace cu capitaluri enorme și cu sprijinul guvernelor și al autorităților publice. De altă parte era

modesta noastră societate cu un capital redus, lipsită de orice sprijin oficial și, adeseori, prigonită chiar de stăpânitorii politici și administrativi ai țării“.

D-l Stefan Boer, al doilea pioner al instituției, spune, după un pătrar de veac :

„La public se găsea însuflețire și bunăvoință, dar în materie practică de afaceri trebuia luptat cu încă destule prejucii și indolență, și, în deosebi, cu concurența sprijinită — în multe cazuri — de organele statului. Directorul și primii funcționari au trebuit să străbată în lung și lat pământul, să propovăduiască ideea și să câștige lumea pentru propagandă, adeseori dela om la om“.

În asemenea condițiuni atât organizarea internă, cât și cea externă, trebuia să fie serioasă, ca instituția să-și poată afirma dela început viabilitatea și însemnătatea ei. Voința, stăruința, tenacitatea și munca pionerilor dintâi, a învins toate obstacolele ivite în calea lor, — cei drept cam multe și grele, — și, în timp relativ scurt, Banca generală de asigurare, cultiva industria asigurărilor pe întreg teritoriul Ardealului românesc. Preoții și învățătorii au făcut cu plăcere serviciul de agenți, iar băncile românești, care, propriu zis, fondaseră societatea, deveniseră reprezentantele institutului român de asigurare, la orașe

ca și la sate. Scurt timp după înființare, pentru o mai bună cultivare a terenului, s'au înființat agenții principale, respectiv sucursale, cu o mai largă independență de acțiune și având sub îngrijirea lor, teritorii mai mari de afaceri. Cea dintâiu care s'a organizat, a fost agenția principală dela Brașov, la 1 Martie 1912, pusă sub egida sucursalei Băncii „Albina“, din acel oraș. I-a urmat apoi cea dela Arad, pusă sub ocrotirea Băncii Victoria, cea dela Vârșeș, care activa în Banat, cea dela Lugoj și cea dela Cluj. Singura încercare nereușită a fost ultima. Celelalte au funcționat, în raport cu timpurile de atunci, mușlumitor.

Cu aceste agenții principale, cu reprezentanțe la aproape toate cele peste 80 de bănci românești și cu sute de agenții comunale, Banca generală de asigurare isbutește să se organizeze în mod solid și practic.

Cu toate acestea afacerile societății, după cum ne arată rezultatele anilor 1912 și 1913, s'au dezvoltat încet. Alte întreprinderi similare înregistrau rezultate mult superioare. Motivul e lesne de înțeles. Noua întreprindere românească trebuia să aibă dela început viabilitate. Un nou eșec — duuă cum am văzut mai sus — ar fi fost dezastruos pentru economia națională, și întradevăr națională a Românilor ardeleni. Deci, s'au fixat

principii de conducere care s'au respectat întocmai: afaceri puține, însă solide, afaceri care să pună societatea la adăpostul pagubelor prea mari. Pe cont propriu se făceau numai riscuri pe care le putea suporta o societate începătoare. Se cultivau în deosebi asigurările elementare, așa numitele riscuri civile, evitându-se riscurile industriale, care aduceau altor societăți prime mari; și alt principiu de conducere era, să se caute a se produce o cât mai bună rentabilitate pentru fondurile disponibile ale societății, reducându-se, în același timp, cheltuielile de material și personal la minimul posibil.

Banca generală de asigurare după ce a fost atât de bine organizată, a avut parte de o activitate normală și relativ liniștită abia doi ani și jumătate, până la declararea războiului mondial.

În acești doi ani primele încasate au fost:

	Incendiu.	Vieță.
1912	Cor. 89.986·27	Cor. 50.609·98
1913	„ 142.381·61	„ 167.766·56

În 1913 societatea a cultivat, însă numai în comisiune, asigurări în contra grindinei, care i-au adus un modest comision de Cor. 4.625·58.

Respectând principiile dela început, afaceri puține, însă bune, în acești doi ani societatea a plătit neînsemnate pagube proprii :

	Incendiu.	Vieață.
1912	Cor. 2.217·86	Cor. 3.000·—
1913	„ 15.016·69	„ 1.589·41

Situațiunea materială și morală a societății în anii 1912 și 1913 nu poate fi redată mai fidel decât în rapoartele Consiliului societății către adunările generale respective. Nu le putem reproduce aici, în întregime, fiind prea vaste, și regretăm. Sunt acte de valoare incontestabilă pentru istoricul instituției asigurărilor la Români ardeleni. Vom reproduce totuși unele părți mai însemnate.

Iată principiile și normele după care s'a alcătuit întâiul bilanț: „Conștii, că chemarea consiliului Dv., în prima linie, este să asigure viitorul societății noastre și că acest viitor la o întreprindere ca ceea ce ne-ați încredințat spre conducere, în timpurile grele de acum, numai prin abnegațiunea tuturor factorilor societari și constitutivi se poate ajunge, am crezut că urmăm intențiunilor acționarilor noștri, dacă deja dela primul pas, — bilanțul nostru de azi — ne vom îngriji să punem o temelie solidă și reală întreprinderii noastre. Tocmai de aceea

nu de câștig am fost determinați la compunerea bilanțului ce vă prezentăm, ci de soliditatea și realitatea lui. Și cum soliditatea unei întreprinderi de asigurare stă în rezervele de premii și capital, iar realitatea în delăturarea oricărui balast — fie și de natură transitoare — din părțile constitutive ale averii ei, am ținut ca aceste două cerințe să-și afle expresiune cât mai pozitivă în bilanțul încheiat la finea anului trecut“.

Și mai departe: „Desigur, Domnilor acționari, dacă ne-am fi mulțumit cu rezervele de prime — îndeosebi la asigurările elementare — mai reduse și dacă am fi ținut să nu amortizăm cheltuielile de achiziție ale afacerilor de viață toate deodată, bilanțul nostru — incontestabil legal — ar fi arătat un profit cu mult mai mare. În schimb însă nu s'ar fi putut face, ceea ce am arătat că s'a făcut pentru realitatea și soliditatea bilanțului. Tocmai de aceea suntem siguri, că procedura noastră va fi aprobată, căci ea garantează dezvoltarea unui profit, adevărat mai lent, însă cu atât mai pozitiv pentru viitorul societății noastre“.

Vorbind de primele realizate raportul spune: „Față cu numărul considerabil al polițelor emise, s'ar părea — mai cu seamă în comparație cu afacerile altor societăți — că suma primelor este mai redusă. Cauza acestei aparențe e a se

căuta în împrejurarea, că averile poporului din care ne recrutăm clientela, sunt aproape numai averi mărunte și prin urmare și valorile de asigurare, fără excepție, sunt valori mici“,

În aceeași adunare generală ținută la 21 Martie 1913 d-l Ion I. Lapedatu a rostit un discurs, în care se dădea seamă despre rezultatele primului an de activitate, și care ilustrează greutățile și piedicile, prin care a trebuit să treacă societatea, discurs, pe care adunarea generală decisese a-l publica în întreaga noastră presă. Il reproducem în întregime :

„Ași fi dorit Domnilor acționari, să se facă bilanțului și activității noastre din anul trecut o critică cât mai largă și cât mai amănunțită. Ași fi dorit aceasta din două motive. Întâi pentru că știu, că adunarea generală este singurul loc competent, unde trebuie să se discute chestiunile unei societăți acționare și al doilea pentru că numai făcându-se critica necesară, se pot limpezi și lămuri toate acele chestiuni, care — în interesul bine priceput al întreprinderii însăși — nu e bine să rămână în nelămurire.

Conduc de aceste vederi, Dă rog să-mi dați voie să reflectez la obiecțiunile, ce s'au făcut și se fac — regret că nu aici, ci în afară — relativ la bilanțul și activitatea noastră din anul trecut, obiecțiuni, cari poate tocmă prin faptul, că

stăm în fața unei întreprinderi nouă puțin înțeleasă, sunt foarte multe și foarte diverse.

Cunosc foarte bine obiecțiunile, ce s'au făcut și se fac. Ele se pot grupa în trei categorii. Unele se referă la profitul anual, pe care anumiți oameni îl găsesc mic și necorespunzător; altele privesc politica noastră de afaceri, cu care se arată nemulțumiți și — în fine — altele se raportează la activitatea noastră externă și la viitorul societății noastre.

Profitul se zice, că e mic și necorespunzător. Nici eu nu pot zice că e mare. La nici o întâmplare nu mă pot alătura la părerea că — după împrejurări și în modul cum l-am dedus noi — n'ar fi corespunzător“.

Din raportul direcțiunii s'a putut vedea, că — dacă am fi voit — am fi putut arăta un profit mult mai mare, un profit poate chiar și dublu de cum am arătat. Am fi putut face aceasta fără a ne lua refugiul la proceduri neadmise de practică și lege. Și cu toate acestea n'am arătat. Nu, pentrucă în prima linie am preferit bilanț solid, socoteală clară și numai după aceia profit. Iar răspunderea pentru această procedură, Vă rog să-mi dați voie să mi-o așumez eu ca director al societății.

Când m'am hotărât însă să purced astfel, am știut, că vor fi nemulțumiri și

concurența și unele condee simbriașe vor covăci o armă veninoasă în contra societății noastre. Am știut bine aceasta și cu toate acestea nu m'am putut hotărî să purced altfel. Și cât de ușor mi-ar fi fost să fac contrarul, să arăt profit mai mare, mai cu seamă că această procedură a mea, pentru cei ce au înțelegere față de bilanțul unei întreprinderi de asigurare, n'ar fi fost un lucru neobișnuit, iar pentru cei ce se uită numai la cifra profitului curat, rezultatul unei astfel de proceduri ar fi fost de bună seamă mai bine venit. În tot cazul, pentru mine personal — cel puțin în prezent — ar fi fost mai comod și mai plăcut. Și totuși nu m'am putut decide la acest pas. Am preferit să iau asupra mea odiul nemulțumirilor și să mă expun atacurilor concurenței și tiparului venal — de care de altfel sunt convins, că nici în caz contrar n'aș fi scăpat — decât să lucrez contra unei convingeri, câștigate cu multă trudă și cu grele experiențe. Am urmat acestor convingeri și pentrucă am trecut de mult peste vârsta, când m'ar mai putea mulțumi niște succese efemere și pentrucă sunt atât de conștiu de răspunderea, ce am luat asupra mea, încât această conștiință nu-mi permite a risca nimic în detrimentul progresului sigur, oricât de încet ar fi el.

Mi-am dat din vreme seamă de consecvențele procedurii urmate. Am pre-

văzut svârcolirile concurenței și a celor puși în serviciul ei. Nu mi-am putut închipui însă, că aceasta să meargă până la uitarea de sine. Nu mi-am putut închipui, că concurența să găsească chiar și dintre acționarii societății noastre o unealtă, care pe tema profitului mai redus, însă real și pozitiv, să alerge dela om la om, agitând și exploatănd lipsa de orientare a lumii laice în contra propriei întreprinderi. Și nu mi-am putut închipui să se găsească condeie, oricât de dușmane ne-ar fi și oricât de indiferentă ar fi fost societatea față de ele, care să meargă până acolo, încât să judece rezultatele activității cu o lipsă de obiectivitate, care să-i ducă la denegarea propriului lor scris.

Unii dintre D-voastră cunosc desigur eșirile acestor condeie, căci sau îngrijit să fie cunoscute. N'am așteptat obiectivitate; cu atât mai puțin să ni-se recunoască îndreptățirea procedurii reale și precaute la compunerea bilanțului. Ceea ce însă au făcut, e culmea rătăcirii. Din faptul, că profitul curat e mai mic ca venitul brut al intereselor de capital, au iscodit consecvența — fără a arăta cauzele — că nu am fi lucrat cu profit industrial, profit de afaceri. A fost o apucătură, care poate prinde, și asupra căreia — tocmai de aceea — Vă rog să-mi îngăduiți a insista un moment mai mult.

Nu cunosc societate de asigurare, care — cel puțin în anii primi — să nu fi fost ajutată în cheltuielile sale și de venitele propriului său capital. V'aș putea dovedi aceasta cu zeci de exemple. Unul — două, vor fi, cred, suficiente. Societatea „Herceg-Bosna“, înființată cu un an înaintea societății noastre, cu un capital de 4 milioane, din care însă a fost plătit 30%, adică 1,2 mil., a avut în bilanțul anului prim Cor. 65.249,66 venit de interese și a realizat un profit curat de Cor. 41.254,73. Adecă aproape aceiași situație ca la societatea noastră. Și totuși cu o mare deosebire. Pe când noi n'am luat nici un filer de spese în activele bilanțului nostru, pe atunci societatea numită a luat suma de Cor. 146.393,26. Numai luând aceste spese între active, a putut arăta profitul de Cor. 41.254,73. Și cu toate acestea credeți, că a cutezat cineva să zică că această societate ar fi lucrat cu deficit industrial? Nu. Din contră. A fost remarcată ca o societate cu frumoase succese. Și vă încredințez că nici pe mine nu m'ar fi costat multă greutate, să fim apreciați astfel. Tot asemenea de favorabil apreciată a fost la timpul său și societatea de asigurare a agricultorilor unguri, care în anul prim s'a ocupat numai cu incendiul, unde cheltuielile sunt neasămănat mai reduse. Și cu toate acestea și aceasta a avut un beneficiu net

mai mic decât interesele de capital, iar în anul următor când a introdus și asigurările de viață, deși a repartizat speșele de achiziție pe 10 ani, le-a încheiat cu deficit. Și altele.

Din acestea se va putea înțelege seriozitatea criticii, ce ni s'a făcut chiar nouă, care nici când n'am făcut secret, că puterea noastră constă între altele, tocmai în o mai bună rentabilitate a capitalurilor noastre. Și pot spune deja de pe acum, că și în viitor venitul nostru se va realiza cu deosebire din interesele de capitaluri, care vor fi cu atât mai mari, cu cât ni se vor înmulți rezervele de prime.

E interesant însă, că pe când aceste condeie simbriașe nouă ne-au prescris o sentință atât de drastică, care pentru alții a fost preschimbată în titlu de onoare, nu ni s'a remarcat nici măcar un moment al solidității și realității bilanțului. Nu, pentru că atunci se desveleau cauzele, pentru care profitul a fost mai mic ca venitele de interes. Și aceasta nu ar fi justificat, ci din contră ar fi resturnat întregă critica, ce ni s'a făcut. Au trebuit să vină însă reviste din străinătate, care s-o facă în formă cum nu ne-am așteptat. A mai insista asupra acestei chestiuni, cred, e de prisos. Intențiunea și mobilul atacurilor de concurență desigur sunt evidente. Tocmai de aceia permiteți-mi

să trec la o a doua obiecțiune ce ni se face : critica politicei noastre de afaceri.

La acest obiect se indică cu deosebire trei momente : că am produs afaceri puține, că sunt foarte scumpe și că dăm prea multe la reasigurători.

Afacerile produse nu sunt multe și ar fi trist dacă directorul ar fi mulțumit cu mulțimea lor. La afaceri însă nu mulțimea e determinantă, ci soliditatea și bonitatea lor. Din aceste puncte de vedere trebuie să se judece afacerile unei bănci de asigurare și nu e virtute mai mare pentru un assureur decât a se ști stăpâni la primirea afacerilor. Sub aceste raporturi afacerile realizate sunt suficiente pentru împrejurările noastre și pentru un institut începător. Sunt atâtea, câte am contemplat a ajunge pentru anul prim și câte poate suporta un bilanț real și solid. Afaceri multe nu e greu a produce. Aș fi putut și eu produce neasămănat mai mult, mai cu seamă dacă aș fi omul, care să arunce tot pe o singură foaie și dacă n'aș avea ambițiunea a nu mă număra între oamenii, cari nu mai au ce pierde. Nu m'ar fi costat nicio greutate să fi înființat 4—5 agenții principale, cu secretari și achizitori cât mai mulți. Producția ar fi fost cu mult mai mare, dar desigur, că și între activele societății Dv. ași fi găsit astăzi o considerabilă sumă, ca spese de organizare și achiziție. Eu din

parte-mi la așa ceva nu mă pot preta. Oamenii lucrează după anumite principii. La unii mai severe, la alții mai liberale. În asigurare însă numai după principii severe se poate lucra. Astfel eu nu am voit a lucra decât numai cu mijloacele, ce le avem peste capitalul societar și rezerva de prime a asigurărilor de viață. De aceste capitaluri n'am voit a mă atinge nici chiar cu riscul de a renunța total la profit. Din parte-mi risc orișice pentru societate: capitalul societar însă și rezervele asiguraților de viață nu voiesc a le risca pentru nimic în lume. Altul poate să o facă și dacă Dv. ați afla că interesul societății cere aceasta — n'are decât să se anunțe și eu bucuros îi cedez locul.

Ni se zice că afacerile sunt scumpe. Mai corect ar fi să se zică, că se arată scumpe, pentrucă, de fapt, sunt mai ieftine ca la alte societăți. Se arată, sau au eșit scumpe; întâiu pentrucă spesele de achiziție s'au amortizat pe deantregul. Eșiau însă eu mult mai ieftine, dacă aceste spese le împărțeam pe mai mulți ani. Dacă le repartizam nu mai mult decât numai pe cinci ani, s'ar fi redus la jumătate — dar, firește, în detrimentul realității bilanțului. Dar apoi spesele unei societăți începătoare — un lucru care se arată de altfel și la băncile de credit — totdeauna sunt relativ și în %, mai

mari ca ale unei societăți care a trecut peste anii începutului. Pentru o circulație de un milion — mai cu seamă la un aranjament tehnic atât de complicat ca la o întreprindere de asigurare — adeseori trebuiesc tot aceleași puteri de lucru ca și la o circulație de trei ori mai mare. Aceste două momente considerate nimenea nu va mai putea zice că speșele sunt multe.

Ni se spune — în fine — că prea reasigurăm mult și că profitul merge la reasigurători. Că de ce am urmat astfel, am arătat în raportul direcțiunii către adunarea generală. Am arătat, că am urmat astfel pentru că societate tină ră fiind, numai astfel ne-am putut acoperi riscurile la cari ne-am angajat. Întâmplarea, dar — mă credeți — că și precauțiunea noastră, au adus cu sine, că pagubele au fost minimale. De aci oamenii deduc, că a fost o prostie să reasigurăm așa mult. Ei bine, ce ar fi fost dacă pagubele, nu prin catastrofe pe cari nimeni nu le poate înlătura, ci prin împrejurări normale ar fi fost mai multe și cvotele de reasigurări mai reduse? Deficitul ar fi fost iminent. Și atunci nu m'ar fi luat lumea la răspundere pentru lipsa de precauțiune? Abia cred!

Măsura de reasigurare — mai cu seamă la afacerile de incendiu — nu se poate determina prin reguli și norme

hotărîte. Indicii sunt numai experiențele și judecata individuală. Mie experiențele mi-au lipsit total. Judecata am avut-o, însă pe a mea nu pe a altora. După capul meu am aflat că e mai bine să reasigur mai mult și să obținem un profit mai redus, însă cu atât mai probabil. N'am voit să joc la ruletă. Și nimenea nu-mi poate cere să lucrez decât numai după judecata și instinctele mele. Se poate că alții ar fi făcut altcum și poate ar fi eșit prin întâmplare mai bine. Cu aceea însă că ce ar fi făcut altul și cum ar fi eșit el — și în special cu aceea ce n'a făcut — e cam greu de socotit.

Dar, onorată adunare, critica cea mai obișnuită și la care se simte chemat orișicine, e că activitatea noastră externă lasă foarte mult de dorit. Așa va fi pentru că nu poate fi altcum, câtă vreme nu se arată puteri mai bune, cari să și lucreze nu numai să critice dela masa albă. Da, suntem lipsiți de dexteritate și de rufină. Să mă credeți însă că nu este numai lipsa noastră de dexteritate, ci și — ori în deosebi — greutățile ce întâlnim. Eu am obișnuit să privesc lumea așa cum este: cu nimic mai bună decât în realitate. Conced chiar, până la un oarecare grad, și îndreptățirea intereselor individuale-materiale în contul intereselor de obște. Prin urmare n'am așteptat să fim primiți cu alaiu și nici

nu voiu aştepta nici de aci înainte. *Aştept ca lumea să aibă un dram de înţelegere mai mult pentru greutăţile unor oameni începători pe un teren nou. Aştept ca cel puţin între împrejurări şi condiţiuni egale, să nu fim delăturaţi, şi ca lumea să nu se ruşineze de activitatea noastră, care, e drept, nu e tocmai plăcută, dar desigur tot atât de nobile şi folositoare, ca activitatea oricărui român intelectual. Aştept să ni se dea sprijin, nu milă. Căci noi bine ştim, că viitorul societăţii noastre nu se cerşeşte, ci se eluptă. E atâta teren de exploatat încât — chiar având sprijin — vor trece mulţi ani până să-l putem exploata. Sute de mii şi milioane plătim în primele de asigurare. Problema noastră e să le adunăm. Pentru aceasta trebuie luptă atât în afară cât şi înlăuntru, căci întreaga activitate la întreprinderile de asigurare nu este altceva decât un veşnic războiu: să câştigi şi să menţii, ce ai câştigat. Noi suntem deja în mişcare, dar ca să nu fim învinşi, ne trebuie sprijinul oricărui om de bine, pe care dacă îl vom avea — va fi cu neputinţă să nu producem şi rezultate. Rezultate pozitive şi nu cifre fără temei, pe cari eu din partemi le voiu sacrifica totdeauna fără cruşare pentru izbânda adevărului şi realităţii“.*

Așa dar, în continuă activitate și luptă se scurseră cei doi ani de activitate, în care societatea a prins rădăcini destul de bune.

Perioada războiului.

În al treilea an izbucnește războiul mondial. Două treimi din funcționari fură mobilizați, — tot de asemenea reprezentanții și agenții societății. Cei rămași acasă, prin sforțări însemnate, au reușit să mențină afacerile agonisite cu atâta trudă.

În adunarea generală din 1915 s'a spus: „Trebuie să fim pregătiți, că adevărate greutăți pentru societățile de asigurare în general și pentru societatea noastră în special, vor obveni numai în anul în care am intrat. În anul acesta activitatea noastră ne este cu totul împiedecată. Stornările de afaceri se vor continua și cu greu vor putea fi înlocuite cu afaceri noi. În consecință nu este exclusă posibilitatea să urmeze chiar și o reducere a încasărilor de prime, care reducere, împreună cu pagubele ce desigur se vor ivi, și cari din cauza împrejurărilor extraordinare, vor fi mai mari ca în trecut, vor pune societatea noastră la o probă din cele mai grele. Dar oricât de grea va fi această probă, avem convingerea, că o vom trece, mul-

țumită precauțiilor și cautelelor noastre din trecut. Noi nu avem în active spese reportate din anii precedenți, pe cari să trebuiască a le amortiza, iar pentru pagubele anormale, ce ar obveni, avem în rezervele noastre tehnice un plus de rezerve, care ne va fi de cel mai mare ajutor. Sperăm deci să trecem și peste aceste vremuri grele, să ajungem la stări normale, spre a ne putea continua munca întreruptă de războiul actual“.

Și această prevedere s'a realizat. Rezultatele de mai jos o confirmă. Iată primele încasate în cursul războiului :

	Incendiu.	Efracție.	Dleață.
1914	Cor. 164 085 —	Cor. 3.387 94	Cor. 193.231 14
1915	„ 154 567 94	„ 6.293 90	„ 165 468 82
1916	„ 162.780 86	„ 6 365 12	„ 160.904 38
1917	„ 176 785 46	„ 9 619 22	„ 195.035 08
1918	„ 228.431 30	„ 12.698 26	„ 238.649 68

Situația fondurilor de rezervă ne arată continua consolidare și întărirea temelilor instituției. Astfel :

Fondurile de rezervă

	al acționarilor	de pensuni
1914	Cor.	Cor. 8.960 23
1915	„	„ 14.439 82
1916	„ 12.325 —	„ 20.344 07
1917	„ 24.771 —	„ 30.698 81
1918	„ 40 451 29	„ 57.451 29

	asig. elementare	asig. de vleață
1914	Cor. 86.590·50	Cor. 110.864 45
1915	„ 136.372 56	„ 157 887 04
1916	„ 170 780·87	„ 208.145 56
1917	„ 195 289·47	„ 267.576 69
1918	„ 211.129·57	„ 351.908 56

S'au realizat următoarele profituri :

1914	Cor. 62.402·90
1915	„ 73.654·40
1916	„ 65.344·08
1917	„ 70.594·42
1918	„ 71.200·91

și s'au lichidat următoarele daune în cont propriu :

	asig. elementare	asig. de vleață
1914—1918	Cor. 48.886·87	Cor. 82.569·33

În perioada războiului mondial, la începutul anului 1918 s'a petrecut un incident identic cu a lui Dr. Onciul. Se aducea o critică severă societății de asigurare, între altele invoca rentabilitatea redusă a afacerilor, rezilierea contractelor de reasigurare, altă normă pentru alegerea consilierilor și a censorilor și în sfârșit critica activitatea directorului general, că nu se dedică în deajuns so-

cietății, având alte ocupațiuni laterale. Acțiunea aceasta izolată nu a reușit, întru cât *solidarismul economic la Românii ardeleni era o piedecă în calea tuturor acțiunilor izolate*. Până la urmă a învins forța morală.

In România întregită și liberă.

După războiul mondial, în epoca completei libertăți naționale și politice, s'a dat o dezvoltare mult mai largă întreprinderii de asigurare a Românilor de dincoace de Carpați. În adunarea generală dela 7 Iunie 1919, când s'a hotărât modificarea statutelor, și urcarea capitalului social, *s'a dat expresiune marelui act, astfel:*

Ne-am înființat, Domnilor acționari, în împrejurări grele, cu scopul să dezvoltăm la poporul nostru spiritul de asigurare, ca unul din cele mai desăvârșite mijloace pentru conservarea și întregirea avutului material și moral al unei națiuni. Silințele noastre întru atingerea scopului urmărit de noi, deși n'au fost întru toate fără rezultat, n'au ajuns nicicând înălțimea, care am fi fost îndreptățiți să o așteptăm.

Natural, pentru îndeplinirea misiunii noastre din viitor, se cer mijloace nouă, se cere să ne întocmim, în conformitate cu împrejurările schimbate, organizația

și activitatea societății. Din aceste motive se impune urcarea capitalului social și modificarea statutelor două obiecte, pe care le-am luat în ordinea de zi a adunării de azi și asupra cărora vă prezentăm rapoarte speciale“.

Cu această ocazie s'a modificat titlul societății, care a primit numirea de **ROMÂNIA**“, societate anonimă transilvăneană de asigurări. Și-a păstrat caracterul de societate originală transilvăneană, însă înțelegea să fie — în situația schimbată în favorul nostru — a întregii Români.

Imprejurări independente de voința pionerilor, dela început, i-au ținut pe d-nii Ion I. Lapedat, Ștefan Boer și Vasile Vlaicu, câțva timp, departe de activitatea instituției, primind însărcinări importante din partea Consiliului Dirigent, pentru noua organizare administrativă a provinciei unificată cu țara mamă. Din acest timp, au consolidat și mai mult instituția.

Incassoul de prime în acești trei ani a fost:

	incendiu		furt prin efracție		vieală
1919	Lei 200.458,79		Lei 8.828,94		Lei 115.863,5
1920	„ 1.201.396,07		„ 91.736,89		„ 158.278,45
1921	„ 1.403.734,18		„ 104.489,65		„ 263.989,39

iar situația fondurilor de rezervă și a rezervelor de prime era:

fond de rezervă al acționarilor			fond de pensuni	
1919	Let	28.433,26	Let	58.136,22
1920	"	800 000,—	"	191.161,04
1921	"	820.000,—	"	465.598,70
rezerva de prime				
la asig. elementare			la asig. de viață	
1919	Let	357.287,23	Let	351.908,56
1920	"	1.301.396 07	"	501 515,25
1921	"	1.358 964,12	"	1.356 647,56

Probleme noi cari se puneau în discuție ca, înlocuirea vechilor societăți străine din Ardeal și colaborarea cu societățile românești din Vechiul Regat, au accelerat reorganizarea și mărirea societății, eșind din cadrele ei vechi de întreprindere mică și izolată. La 26 Martie 1921 d-l Ion I. Lapedatu afirmă în consiliul de administrație: „Societatea noastră nu mai poate continua ca întreprindere mică și izolată. Nu mai este singura societate românească, ca în trecut și deci nu-și mai întemeia activitatea pe considerațiuni naționale. E pusă în fața unor societăți, tot românești, cu forțe și capitaluri neasămănat mai mari, o împrejurare, care-i va îngreuna și mai mult existența, susținută până acuma numai cu afaceri directe, fără participări și cointeresări la afacerile altor societăți. Prin urmare, dacă e vorba să susținem această societate și pe mai departe, se

impune să înfrăm în lumea cea mare a asigurătorilor, întrefinând raporturi de afaceri mai mari și mai extinse“,

În adunările generale cari s'au ținut la 16 Octombrie 1921, apoi la 26 Octombrie 1921 și în fine la 6 Noembrie 1921, s'a hotărât definitivă reorganizare a societății. Astfel a preluat afacerile celei mai mari societăți ungare, afacerile societății „Prima Ungară“ și ale afiliatelor ei: Viener, Hazai și Nationale Unfall, împreună cu întreaga lor organizație. Capitalul social a fost sporit la 10 mil. lei, sporire la care au luat parte și două mari societăți din Vechiul Regat: „Dacia România“ și „Naționala“. Sediul fu mutat la Cluj, iar firma schimbată în „Prima Ardeleană“, voind să indice prin aceasta caracterul ei de cea dintâi societate anonimă de asigurări a Românilor din Ardeal.

Acest, al doilea capitol, nu-l putem încheia mai înainte de a reproduce câteva fragmente din raportul d-lui Ion I. Lapedat, prezentat adunării generale după un deceniu de activitate :

„În primăvara trecută s'au împlinit zece ani dela constituirea societății noastre.

Înființată, cum știți, din o necesitate națională și ca o completare a organizației social economice a Românilor de dincoace de Carpați, societatea noastră

și-a început activitatea sub denumirea de *Banca generală de asigurare*, denumire sub care a continuat să lucreze sub tot decursul vechiului regim politic, prăbușit în toamna anului 1918. Acest interval de timp cuprinde anii cei mai grei, dar de sigur și cei mai frumoși din activitatea acestei societăți. Izolată aproape de tot — așa cum cereau pe atunci interesele noastre naționale — ea a trăit exclusiv din mijloacele proprii, din afaceri directe, fără obișnuitele legături organice și materiale ca alte instituțiuni similare. Sprijinită aproape numai pe conștiința națională și susținută de devotamentul celor mulți, s'a dezvoltat, ce-i drept, în cadre modeste, însă pe o temelie solidă și sănătoasă, care i-a făcut cu puțință să învingă greutățile și primejdiile războiului cel mare.

Dar, Domnilor acționari, unirea politică și națională a neamului românesc a schimbat radical condițiunile de existență și dezvoltare a modestei noastre societăți. Naționalismul, care ne dăduse în trecut puterea de rezistență, a încetat de a mai fi un privilegiu exclusiv pentru noi. În lupta de concurență ne-am întâlnit cu vechile și marile societăți de peste Carpați, cari își cereau intrare și loc de acțiune în această parte de țară, în numele aceluiași naționalism, un fapt, care ne-a îngreunat activitatea chiar și

sub raport moral, ne mai vorbind de concurența materială, dusă până la diminuarea lipsită de orice rațiune a primelor de asigurări. Intre astfel de împrejurări, natural, ne dedeam seama, că nu mai putem rămânea izolați, că trebuie să ne acomodăm împrejurărilor schimbate, că trebuie să ne reformăm în consecință. Înțelegeam, că această reformă este, așa zicând, o condiție sine qua non pentru viitorul societății noastre. Cu toate acestea în cei trei ani trecuți, din diferite motive, îndeosebi pentru că nu se clarificase situațiunea fostelor societăți de asigurări austro-ungare, nu ne-am putut decide la un pas mai însemnat în acțiunea de transformare a societății noastre. Tot ce-am făcut, a fost că am căutat să ne întărim mijloacele de acțiune, urcând capitalul societar și formând rezerve considerabile, rezerve din care — cum vedeți — o parte însemnată ar fi să se înscrie acum în favorul acționarilor noștri, ca o recompensă a dividendului redus, ce au primit în anii dela început“.

Astfel s'a încheiat un deceniu de muncă, poate cei mai grei ani din activitatea instituției, dar, de sigur și cei mai frumoși.

III.

Epoca dezvoltării.

Două decenii de activitate.

Principiile sănătoase care au călăuzit, în vremuri grele, de enorme jertfe, activitatea modestă dar solidă a *Băncii Generale de Asigurare*, un deceniu încheiat, au rămas și după reorganizare normele de conducere ale „*Primei Ardelene*“. Experiența din trecut le-a dovedit a fi bune, iar după ce d-l Ion I. Lapedatu a fost chemat să ocupe funcții de mare răspundere în stat, conducerea efectivă a societății a trecut-o d-lui Ștefan Boer, cel mai apropiat colaborator al D-sale, care nu s'a abătut de loc dela vechile principii de conducere. Rezultatele înregistrate an de an, le justifică. Dar d-l Ion I. Lapedatu nu s'a despărțit de instituția pe care a creiat-o și nu se va putea niciodată înstrăina de ea, chiar dacă vremelnice, din cauza unor împrejurări schimbate, nu se găsește astăzi în fruntea Consiliului de administrație. Din 1922 și până

în 1927 d-l Ion I. Lapedatu a fost administrator delegat al societății, iar de atunci și până în anul acesta a fost președintele Consiliului de administrație. A luat deci parte activă la dezvoltarea și consolidarea instituției în forma de azi.

Din cercetările bilanșurilor, întocmite real și solid, dela 1922—1939, se desprinde constatarea: „*Prima Ardeleană*“ preluând organizațiile unora dintre cele mai mari societăți străine, ce au încetat de a mai funcționa în teritoriile de dincoace de munți și intrând în strânse legături organice și de afaceri cu vechile și probatele societăți din Dechiul Regat, *păstrându-și caracterul ei românesc,* a devenit cea dintâiu întreprindere de asigurări în Ardeal și una dintre cele mai de seamă din țară.

Vom aminti aici, că până în anul 1930, România a fost singurul stat din Europa, lipsit de o lege care să reglementeze industria asigurărilor, iar până la legea timbrului din 1927 contractele (polițele) asigurărilor elementare nu se bucurau de protecția legii, care să apere, la fel, interesele asigurătorului, ca și pe ale asiguratului. Din acest motiv, a fost o perioadă când societățile de asigurare apăreau ca ciupercile după ploaie, și activând clandestin, s'au dedat la concurență neloială folosind prime scăzute care nu acopereau riscurile asigurate,

din care cauză au sucombat, după ce au reușit să compromită în mare măsură ideia de asigurare.

„*Prima Ardeleană*“ a observat, la timp, pericolul ce amenința industria asigurărilor din lipsa unei legi pentru reglementarea funcționării întreprinderilor private de asigurare și reglementarea contractului de asigurare și încă la 21 Aprilie 1926 atrăgea atențiunea conducătorilor statului în felul următor: „credem potrivit a atrage cu aceasta ocaziune atențiunea cârmuitorilor noștri oficiali asupra unor obstacole, care vor trebui înlăturate — mai ales în Transilvania — și asupra unor legi speciale, ca cele din alte state, pentru controlul societăților de asigurare, care vor trebui și la noi aduse“. Și mai departe: „*Amintim autorităților noastre, faptul, că nu daunele, nici enorma regie cu care lucrează societățile de asigurare, nici chiar devaluarea și fluctuația valutei, au fost cauza ruinării atâtor societăți de asigurare, ci pirateria și politica fără cap a primelor de asigurare*“.

„*Prima Ardeleană*“ poate a fost cea dintâi societate din țară, care a cerut legiferarea industriei asigurărilor și introducerea unui control, menit a înlătura „hazardul“ unor indivizi dornici de câștiguri materiale imediate, care nu aduceau niciun folos ideii de asigurare și mai puțin economiei naționale a țării. Din

toate documentele reproduse aici, reese clar scopul fondării acestei instituții, care nu urmărea câștiguri exorbitante, în detrimentul asiguraților. *Ea s'a născut ca o necesitate economică și națională a poporului român din Ardeal și n'a înțeles niciun moment să-și schimbe caracterul în România întregită.* Dimpotrivă, a luptat tot mai mult, cu puteri neasemănat sporite, pentru propagarea ideii de asigurare la Români, reclamând în același timp organizarea legală a funcționării întreprinderilor similare, interesele asiguraților fiind puse sub scutul unor legi înfemeiate pe dreptate și echitate. Cluj

Acțiunii inițiată de „*Prima Ardeleană*” i s'a alăturat și alte întreprinderi de asigurare serioase din țară, iar rezultatul nu a întârziat să vină, și din 1930 încoace industria asigurărilor este legalizată prin votarea de către Parlament a Legii pentru constituirea și funcționarea întreprinderilor private de asigurare și reglementarea contractului de asigurare, promulgată în Monitorul Oficial din 7 Iulie 1930. Această lege a pus capăt definitiv abuzurilor ce s'au făcut, în perioada de după războiu, în industria asigurărilor. Conducătorii „*Primei Ardelene*” dela înființarea întreprinderii, cât și de atunci

încoace, au fost conduși de sentimente de modestie și discrețiune, astfel că, nu-și reclamă niciun merit în legiferarea adusă, deși cronică obiectivă îi va recunoaște partea sa de contribuție.

Insemnătatea ce prezintă legea din 1930 pentru economia țării noastre, ne obligă la precizările de mai sus, din care se desprinde limpede rolul pe care și l-a impus prin acțiunea inițiată de „*Prima Ardeleană*“.

Terenul cultivat a rămas tot cel de dincoace de munți. Nu-i mai puțin adevărat că „*Prima Ardeleană*“ are la București o Direcțiune Regională, însă cultivarea terenului în Vechiul Regat, până acum, nu s'a făcut în mod insistent. Cedarea Ardealului de Nord și a Bucovinei, bănuim, că v'a grăbi extinderea activității, cu aceeași intensitate pe întreg teritoriul românesc.

Mai clară și mai întemeiată, dezvoltarea, consolidarea, bonitatea și soliditatea „*Primei Ardelene*“, în cele două decenii din urmă, nu se poate cu nimic justifica mai mult, decât prin rezultatele ce le găsim în bilanșurile ei, solide și reale. De aceea am cules unele date, cari spun mai mult decât niște fraze is-

cusit tieluite și bombastice, atât de neplăcute conducătorilor acestei instituții, pe care le redăm aci.

Anul	Capital social	Rezerve statutare	Rezerve tehnice (matematice)
1922	10.000.000.—	955.101·28	8.351.905·09
1923	"	1.505.238·80	16.313.029·13
1924	"	3.454.940·77	41.209.087·38
1925	"	4.817.667·02	52.376.521·44
1926	"	6.399.013·81	63.458.187·81
1927	"	7.965.150·70	79.244.727·—
1928	"	10.183.685·82	94.892.003·36
1929	"	12.155.209·28	109.976.062 —
1930	"	13.302.311·28	125.805.361·—
1931	"	14.879.020·—	134.369.391 —
1932	"	15.878.222·—	134.557.591·—
1933	"	16.953.924·—	130.912.582·—
1934	"	18.754.664·—	137.341.327·—
1935	"	20.985.227·—	157.653.716·—
1936	"	24.038.631·—	180.615.384·—
1937	12.000.000·—	26.461.212·—	194.743.313·—
1938	"	29.452.880·—	215.138.801·—
1939	"	34.669.143·—	230.412.560·—

Anul	Totalul activelor	Beneficiul net	Dividenda %	Daune lichide
1922	32.486.666·82	1.302.609·32	7	3.289.703·94
1923	48.906.850·92	1.872.512·07	8	10.308.375·15
1924	77.543.775·10	2.550.391·38	8	13.176.224·71
1925	93.346.311·45	2.601.749·57	10	26.181.119·78
1926	144.044.148·27	3.058.067·81	10	35.405.707·26
1927	171.338.460·42	3.320.157·50	12	45.243.757·38
1928	205.567.832·89	3.755.847·14	12	37.669.548·61
1929	228.464.983·95	3.805.236·82	12	43.871.631·50
1930	244.268.049·62	3.936.593·81	12	50.278.675·—
1931	254.715.341·—	3.033.693·—	8	45.162.545·—
1932	271.270.787·—	2.708.141·—	7	29.078.204·—
1933	249.542.779·—	2.705.879·—	7	22.232.939·—
1934	275.378.406·—	2.588.307·—	7	20.218.276·—
1935	319.884.462·—	2.687.564·—	8	20.521.558·—
1936	256.340.806·—	2.758.996·—	8	24.090.057·—
1937	264.766.360·—	2.916.063·—	8	25.906.717·—
1938	275.533.347·—	3.051.716·—	8	30.410.048·—
1939	289.651.136·—	3.204.622·—	8	31.636.498·—

Prime încasate.

Anul	Elementare: incendiu efracție grindină	Vieajă	Accidente	TOTAL
1922	15 816.830'87	3 450 683 94	943.665'65	20.211.180'46
1923	26.944 540'—	6.508 588 81	2.118.801'59	35.571.930'40
1924	37.099.932'30	11.416 760'68	2.995.792'18	51.512.485'16
1925	49 861.801'59	13.490 044'29	3.152 583'37	66 504.429'25
1926	58.150 890'07	16.055 710'42	4 058.836'83	78.265 437'32
1927	61.691.505'35	19 164 455'08	5.066.579'15	85.922 539'58
1928	65 367.519'22	23.884.172'69	5.602.333'—	94.854 024'91
1929	68 952.081'13	28 513.076'83	6 641.601'—	104 106.758'96
1930	65.408 414'05	31.385.310'23	6.695.596'—	103.489.320'28
1931	55.759.930'56	28.542 239'—	5.542 205'—	89.844 374'56
1932	42 470 438'—	21 884 075'—	4.545 110'—	68.899.623'—
1933	36.277.563'—	18 023 139'—	3 652.060'—	57.952.762'—
1934	36.654.295'—	18.860.426'—	3.938 756'—	59.453.477'—
1935	37 686.040'—	21.132.923'—	4.187 579'—	63.006 542'—
1936	40.393 513'—	26 855.031'—	4 620 633'—	71.869.177'—
1937	42 780 382'—	33 971.503'—	5.007.244'—	81.759 129'—
1938	45.679.593'—	35 613 709'—	5.985.495'—	87.278.795'—
1939	48.315.033'—	34.099.674'—	6.068.126'—	88.482.833'—

Rezultatele activității în aproape două decenii (lipsindu-ne datele exercițiului 1940), se oglindesc în cifrele de mai sus. Ni se impune acum stabilirea proporțională a dezvoltării și consolidării întreprinderii, în această perioadă de timp, pe care o împărțim în trei părți:

I. 1922—1929.

Vom observa că dezvoltarea asigurațiilor, care se alimentează din toate ramurile economiei naționale, a fost mereu

influențată de starea economică naturală a țării. Astfel până la 1929, situația economică a statului nostru, greu încercată de efectele războiului mondial, a trecut printr'o accentuată criză de numerar, care în unii ani a fost foarte neprielnică asigurărilor de viață. În acest timp, societățile de asigurări serioase și puternice au luptat și cu concurența neloială ce o practicau clandestin o sumedenie de întreprinderi, nou create, dar care nu și-au putut afirma viabilitatea. Cu toate greutățile întâmpinate „*Prima Ardeleană*” a înregistrat rezultate uimitoare, încât stocul de prime la finea anului 1929 a atins suma de Lei 104.106.758·96 față de 1.772.213·22 Lei în 1921.

Daunele au ajuns în 1927 la suma de Lei 45.243.757·38, pentru ca în anii viitori să scadă, iar capitalul fondurilor de rezervă și rezervele de prime au fost de Lei 139.286.480·56 la sfârșitul anului 1929. A fost o perioadă, am putea spune prielnică, dezvoltării industriei asigurărilor în general și a societății „*Prima Ardeleană*” în special.

II. 1930—1934.

Criza economică mondială se agravase, iar efectele ei s'au abătut și asupra țării noastre. Depresiunea economică internă, în continuă creștere, a însemnat un timp neprielnic pentru comerțul de asigurare. Scăderea cea mai mare de

prime o găsim în 1933. Incassoul total, făcea la sfârșitul acestui an, Lei 57.952.762. A înregistrat o scădere de aproape 50% față de 1929. Vom remarcă însă aceeași scădere și la daune, din 1932—1935. În 1930 se lichidează cele mai însemnate daune în suma de Lei 50.278.675.— Fondurile de garanție ale societății au sporit și în această perioadă însumând, la finea anului 1934, Lei 175.079.265.— Au fost cei mai grei ani, așa numiții ani de rezistență ai instituției, peste care a trecut cu mult succes.

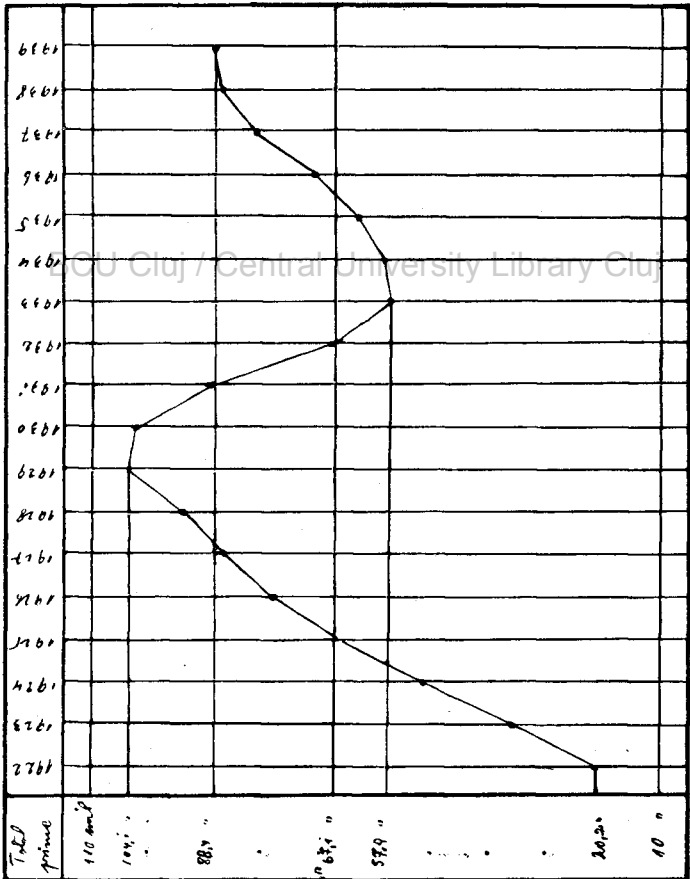
III. 1935—1939.

Încă din anul 1934 s'a observat un început de înviore a economiei naționale. Criza economică și financiară își trăia ultimile clipe. Anul 1935 a însemnat intrarea activității economice a țării în normal. Și afacerile „Primei Ardelene” au crescut simțitor, încât în 1939 incassoul de prime face Lei 88.482.833.— Remarcăm evenimentele externe din cursul anilor 1938 și 1939 care nu au îngăduit creșterea stocului de afaceri în proporția din perioada întâi. Totuși progresul este foarte însemnat. Daunele în schimb s'au redus în proporție mai mare, astfel că în 1939 fac numai 31.636.498.— Lei. Fondurile de garanție au sporit simțitor, înregistrând în 1939 suma de Lei 277.081.703.— În 1937 societatea și-a ureat capitalul social dela 10.000.000.—

la Lei 12.000.000.— minimul impus de legea întreprinderilor de asigurări.

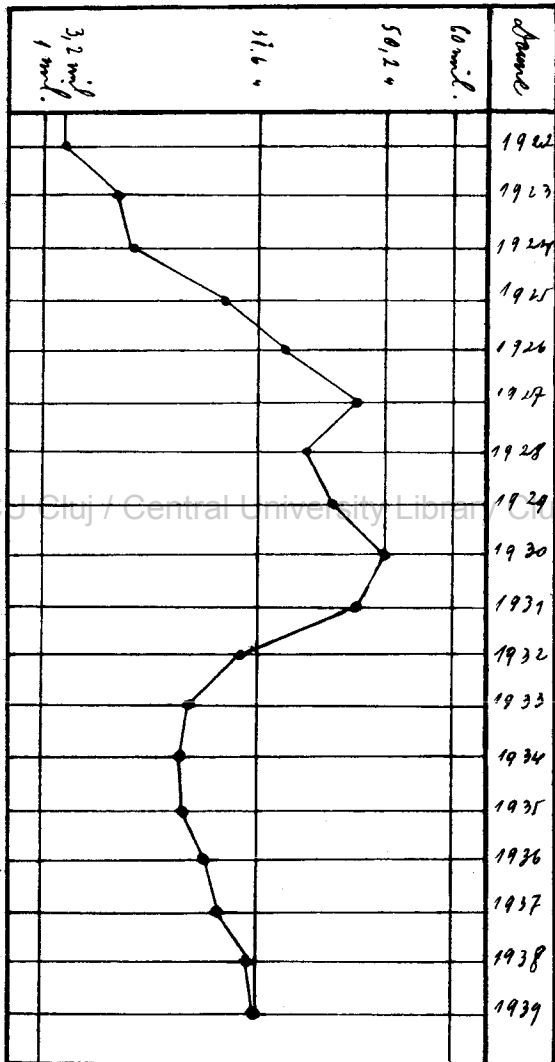
Pentru a completa cele de mai sus, redăm aici trei grafice, reprezentând rezultatele activității „Primei Ardelene“ dela 1922 până la 1939.

Primele realizate în toate secțiile.

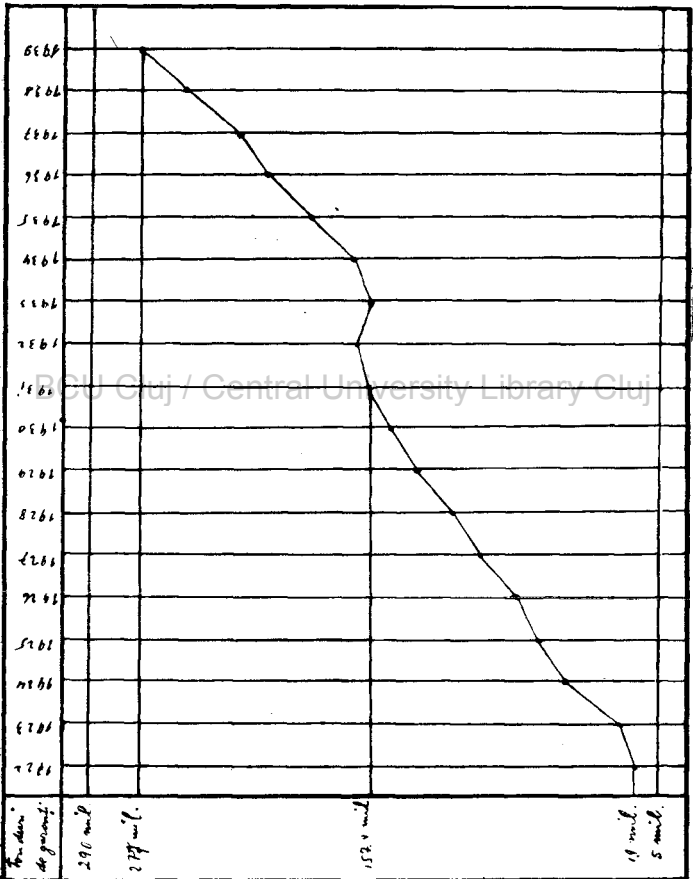

" Media primelor fara lei 67.165.828, 82

Fondurile de garanții.

Daunele lichidate în toate secțiile.

IV.

Rolul „Primei Ardelene“ în viața economică a Ardealului.

Concluziuni.

Importanța asigurărilor în economia națională este incontestabilă. Din cele de mai sus reiese, în parte, această însemnătate. Vom completa însă pentru o mai bună dovadă, evidențiind efectele industriei asigurărilor în viața economică și socială a popoarelor :

a) *Asigurarea ca factor de ajutor în producția bunurilor.* Întreprinzătorii producători de bunuri menite să satisfacă nevoile consumatorului, au în față enorme riscuri posibile și nesigure, o mulțime de întâmplări neprevăzute. Ba se schimbă gustul consumatorilor și în felul acesta întreprinzătorul suportă riscul pierderii bunurilor produse și care nu le-a putut plasa. Alte riscuri amenință valorile întrebuintate în producție. În general ele se pot evita în total sau în parte. Incendiul și trăznetul constituie riscul cel mai

însemnat. Aceasta amenință distrugerea totală a producției de bunuri destinate consumului.

Deci numai la gândul acestui risc inițiativa întreprinzătorului se stinge. Dar consumatorul are nevoie de bunuri, de care nu se poate lipsi. O necesitate creiază pe alta, astfel necesitatea de a produce a dat naștere asigurării. „Asigurarea aduce un serviciu important, prin aceea că înlocuește necunoscutul, care paralizează inițiativa economică“.

b) *Asigurarea și creditul.* Intre asigurare și credit există o legătură strânsă. Asigurarea ieftinește creditul. Iată cum: împrumuturile de capital se fac pe bază de ipotecă sau gaj, care dă ce-i drept — o garanție suficientă. Să presupunem însă că nu există asigurarea. Acela care împrumută capitalul, cu toată ipoteca ce are, va fi mereu cu teama că întâmplându-se un incendiu, care poate nimici obiectul ipotecat sau gajat, își pierde capitalul. E normal deci ca în cazul acela să prefindă o dobândă mult mai mare, mai urcată. Vedem că dobânda e în funcție de modul de apreciere a riscului, care se face de fiecare individ sau capitalist. Existând asigurarea creditul devine mult mai ieftin.

Nu numai atât; fără asigurare salariile vor fi mai mici, iar prețul mărfurilor mai urcat. De ce? Producțiunea are loc

prin colaborarea capitalului cu munca omului și cu bogățiile naturale. Ori, dacă unul din factorii de producție este mai scump, e natural să fie și costul produsului final mai ureat.

c) *Asigurarea și întrebuințarea capitalului.* Din cele de mai sus se poate vedea că asigurarea produce o întrebuințare a capitalului mult mai intensă, în producția bunurilor. Ea înlesnește întreprinzătorului procurarea capitalului necesar afacerilor inițiate. Căci acela care nu dispune de un capital mare, nu va putea face o fabrică și deci nici afaceri, atunci când nu ar exista asigurarea. Numai oamenii foarte bogați ar putea construi fabrici, ar putea produce bunuri necesare consumului, care, chiar dacă s'ar întâmpla să ardă fabrica, ei dispunând de capitaluri imense, ar putea-o reconstrui.

În felul acesta, fără asigurare, productivitatea ar fi mult redusă, iar costul bunurilor fiind mai mare, implicit tratul ar fi mai scump, deci viața mai grea.

Existând asigurarea toate acestea sunt înlăturate, ea acoperind diversele riscuri în schimbul unei prime de asigurare, care intră în gestiunea întreprinderii.

Prin asigurare capitalul capătă o întrebuințare mai intensă, servind activitățile economice și progresului social.

d) *Asigurarea creiază capital mobil*
liar. Am văzut cum asigurarea înlesnește întrebuințarea capitalurilor în întreprinderi. Vom vedea însă în cele ce urmează că asigurarea, de data asta, cea de viață, este creatoare de capital. Iată cum. Capital se chiamă banii investiți pentru a ajuta producțiunea, și nici decum banii de sub saltea, care produc scăderea prețurilor și agravează depreșiunile economice. Asigurarea de viață este o economie forțată producătoare de capitaluri mobiliare. Și acestea sunt mult mai importante în economia națională decât capitalurile agonisite în natură, tot prin mijlocul economiei. Nevoile societății fiind schimbătoare, satisfacerea lor necesită suficiente capitaluri mobiliare, care prezintă din punct de vedere economic o superioritate, în sensul că poate fi întrebuințat în momentul când se ivește nevoia și în felul cum cere acea nevoie. Deci, înafară de economisirea obișnuită, care se face la bănci sau la Case de economii, asigurarea de viață este și ea o instituție creatoare de capital mobil. Deosebirea între asigurarea de viață și economisire este că asigurarea de viață creiază capitalul în momentul pentru care este destinat. Căci cine are o asigurare de viață, indiferent de timpul când moare, adică mai de vreme sau mai târziu, în momentul morții se formează

capitalul, care va servi la acoperirea nevoilor familiei.

Productivitatea muncii unei națiuni depinde de cantitatea de capital, de care dispun indivizii care o compun. E clar, că fiind capital mult, vor fi mașini și unelte moderne, cari ușurează munca și sporesc producția. Acestea aduc urcarea salariilor muncitorilor și pun la dispoziția consumatorilor produse sau bunuri pe prețuri convenabile și de calitate superioară. Iată deci cât e de mare importanța asigurării de viață, ca mijloc de formare de capital mobilier.

e) *Importanța morală a asigurării de viață.* „Asigurarea de viață este un act mai altruist decât economisirea, este o expresiune specială a sentimentului altruist, de iubire a omului pentru familia lui. Asigurarea de viață are deci meritul de a promova sentimentele de familie și ca atare, are o deosebită importanță morală.

Sentimentul, instinctul, iubirea de familie, este fundamentul pe care s'a construit civilizația modernă“.

Importanța morală a asigurării de viață constă în aceea că, din dragostea părinților față de copiii lor, cei dintâi s'au privat bucurându-se de o parte din produsul muncii lor, numai pentru a-și vedea copiii înstăriți. Numai așa s'au putut aduna capitalurile și mijloacele de producție

cari au permis o dezvoltare rapidă a civilizației. Buna stare a unui popor aduce cu sine avansarea culturii. La toate acestea asigurarea de viață și-a avut și continuă a-și păstra rolul principal în promovarea sentimentului de familie.

f) *Rolul social al asigurării.* „Libera circulație între clasele sociale este caracteristica societății moderne“. Aici asigurarea de viață are un rol social important. Ea ajută curentul de ascensiune socială. Un copil, grație asigurării pe care o primește își poate face studiile sau se stabilește mai cu ușurință într-o profesie. În tot cazul asigurarea de viață împiedică sărăcia, în sensul în care prin asigurare urmașii sunt împiedecați să meargă în jos și ajutați să se mențină la nivelul la care au fost. Alt element social al asigurării este faptul că ea micșorează atât paguba producătorului, cât și a economiei naționale, când din cauza incendiului se distrug întreprinderi producătoare de bunuri indispensabile consumului. Asigurarea ajută — atunci când există — refacerea obiectului incendiat, redându-l productivității. În același timp înlătură șomajul, care s'ar prelungi dacă producătorului i-ar lipsi mijloacele reconstrucției.

Am redat aici, în linii generale, câteva elemente mai de seamă, din care se poate constata importanța economică

și socială ce o prezintă asigurările de tot felul, în viața popoarelor. Se poate ușor observa, că din necesitatea de a produce bunuri, s'a născut nevoia asigurărilor.

Românii ardeleni după desființarea iobăgiei au devenit mici proprietari, și înfruntând toate piedicile, au ajuns — cu timpul — la o înstărire mulțumitoare. Păstrarea, conservarea avutului propriu, strâns cu multă trudă a necesitat și grăbit instituția de asigurare la Românii ardeleni. Deși mult mai târziu, ea a putut lua naștere ca să umple un gol, adânc simțit, în economia națională și „să nu mai fim tributari străinilor“. Și *Banca generală de asigurare, azi Prima Ardeleană*, a corespuns scopului inițial și, în toată activitatea ei interesul colectiv a primat interesului individualist. Activitatea altruistă se poate vedea din rezultatele bilanșurilor pe care le publicăm, din daunele pe care le-a lichidat și din donațiunile făcute în cei 30 de ani de existență

Poporul nostru și astăzi e încă refractar instituției asigurărilor, un produs al civilizației moderne, în ajutorarea vieții economice și sociale, tot mai complexă și cu pretenții tot mai mari. De aici, evidențierea greutăților de acum 30 de ani.

Drepturile la viață Românii ardeleni și le-au apărat prin următoarele instituțiuni:

BISERICA, ȘCOALA, ASOCIAȚIUNEA CULTURALĂ „ASTRA“, BĂNCILE și PRESA. Prin aceste instituții și cu ajutorul lor efectiv s'au pus baze în 1911 *Băncii generale de asigurare*.

Presă românească — care pe atunci făcea apostolat — a fost aceea care a ținut mereu trează idea institutului de asigurare național, cultivând apoi această frumoasă idee la poporul nostru, — băncile prin asociațiunea lor „SOLIDARITATEA“, conduse de cel mai altruist spirit, au creiat-o, făcând mult timp serviciul de agenții și reprezentanțe, — iar biserica și școala prin reprezentanții lor cei mai autorizați, preoți și învățători, au sprijinit practic această societate curată românească.

Pentru însemnătatea ce o prezintă, reproducem „UN CIRCULAR“ al Consistorului arhidiecezan din Sibiu, publicat în „Revista Economică“ Nr. 6 din 8 Februarie 1908, cu comentariu ce-l însoțea :

Consistorul arhidiecezan din Sibiu, ca senat episcopesc a lansat cu data de 17 Decembrie a. tr. v. către clerul de sub jurisdicțiunea sa următorul circular, pe care în urma importanței sale social-economice îl reproducem în întregime.

„Atât în anii de mai înainte, dar mai ales în cursul anului acesta s'au întâmplat dureroase cazuri, că mai mulți preoți fineri au murit, lăsând după ei nu numai

în cea mai mare jale, ci și în mare mi-
zerie, preotese văduve și mai mulți or-
fani mititei. Ne având acei preoți mini-
malul din anii de serviciu, cât îi cere sta-
tutul fondului de pensiuni, văduvele și
orfanii lor nu au nicio îndreptățire la
fondul de pensiune și astfel rămân ne-
ajutorafi.

Spre a preîntâmpina asemenea du-
reroase cazuri, aflăm de bine a sfătui pe
preoții noștri și mai ales pe cei fineri,
ca — pe lângă toate greutățile ce le-ar
întâmpina — să-și asigure vieața la vreun
institut de asigurare solid și sigur pe un
termen fix de ani — d. e. pe 15 ori pe
20. Trăind preotul asigurat, ridică la
expirarea sorocului suma asigurată, și
de sigur o să-i prindă bine, iară —
Doamne ferește — la caz de nenorocire
erezii nu rămân în cea mai neagră mi-
zerie, ci primesc suma asigurată întregă
și înainte de expirarea sorocului sta-
forit.

Peste tot există o mulțime de mo-
dalități, după cari te poți asigura. Unuia
îi convine una, altuia alta.

Asigurarea vieții este peste tot un
lucru de folos, chiar și abstrăgând dela
cazurile indicate mai sus, încât în țări
mai culte nu există niciun om inteligent
care să nu se fi asigurat pe sine și pe ai
săi; ba au început a se asigura până și

muncitorii, crușând premiile din micile lor venite.

Spre a feri clerul de institute de asigurare fără destule garanții și puțin solide — întrevinem în cazuri concrete, dând — la cerere — cuvenitele informațiuni și recomandând institute, care se bucură de mai multă trecere în urma solidității și corectității cu care lucră“.

Circularul acesta dovedește viul interes, ce Consistorul sibian îl poartă sorții preoților săi și familiilor acestora și va contribui — credem — nu numai în sinul clerului, ci, prin aceasta, și în mijlocul poporului nostru la popularizarea folositoarei instituțiuni a asigurărilor, întâmpinată pân' acum chiar și de o parte a clasei noastre inteligente uneori cu neîncredere“.

În 1912, episcopul de pe atunci al Caransebeșului Dr. Miron Cristea, Patriarhul de mai târziu al României întregite, printr'o memorabilă pastorală vestește credincioșilor săi înființarea societății de asigurare, în felul următor :

„Dar acum, iubiți credincioși, avem și noi Români o întreprindere de asigurări românească, care sub denumirea de „*Banca Generală de Asigurare*“ și-a început lucrările la Sibiu și Români din toate unghiurile se grăbesc a se asigura acolo.

Vă sfătuiesc și vă îndemn din toată inima să vă asigurați acolo avutul vostru, căci atât întemeietorii, cât și conducătorii băncii acesteia, sunt toți frați de ai noștri și fii ai bisericii noastre, care duc și ei câte o lumină la aceleași altare, ca și noi.

Indatorăm deci pe toți preoții să cetească această circulară cu sfaturile arhieresti, în toate bisericile, în una din sărbătorile viitoare, când va fi adunat mai mult popor, talmăcind cele cuprinse și folosind toate ocaziile pentru a sfătui pe poporenii să se asigure la Banca Generală de Asigurare, căci prin această lucrăm în interesul poporului“.

Cuvintele acestea pline de curaj și simț românesc, au atras asupra autorului fulgerile și injuriile presei maghiare. Însă „câinii lătrau și caravana trecea“, spre atingerea țintei inițiale.

Cum a înțeles *Biserica noastră Ortodoxă și Unită* să sprijinească institutul de asigurare al Românilor ardeleni, în România liberă, vom vedea din cele de mai jos.

Arhiepiscopia Ortodoxă Română de Alba-Iulia și Sibiu, cu adresa Nr. 10.878/934 Ep. din 30 I. 1935, către „PRIMA ARDELEANĂ“, Societate Anonimă de Asigurări Generale, Cluj, răspunde următoarele :

„In legătură cu adresa Dv. Nr. 2780/934, avem onoare a Vă trimite un exemplar din circulara noastră, prin care am sfătuit On. preoșime a contracta asigurări de viață la Societatea D-noastră, singura Societate românească din Ardeal, care are cele mai solide garanții și lucrează cu primele cele mai avantajoase.

Primiți, Vă rugăm, asigurarea distinsei noastre considerațiuni.

ss. *Nicolae* (L. S.) ss. *V. Nistor*
arhiepiscop și mitropolit secretar

lață conținutul acestei circulare :

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Nr. 10.878,934.

CIRCULARĂ

**către toate oficiile protopresbiteriale și parohiale
din Arhiepiscopia ortodoxă română de
Alba-Iulia și Sibiu.**

Preocupat de starea sufletească și materială a preoșimii noastre, socotim că strângerea unui capital pentru bătrânețe este o imperioasă cerință.

In atingerea acestui scop aflăm de cuvântă a sfătui preoșimea, ca să contracteze asigurări de viață pentru un capital corespunzător situației sale materiale.

Criza economică din ultimii ani, care a consumat o mare parte din depunerile credincioșilor noștri, a dovedit că forma cea mai perfectă a economiei, este asigurarea de viață. Societățile de asigurare nu fac operații ușuratic, sau împreunate cu o râvnă la prea mari câștiguri. Ele au numai plasamente sigure, controlate de stat.

Printre societățile de asigurare care lucrează în țară, avem pe „PRIMA ARDELEANĂ” cu sediul în Cluj, fostă „BANCA GENERALĂ DE ASIGURARE” din Sibiu, fondată de toate băncile românești din Transilvania, societate care a avut și în trecut un rol însemnat în viața noastră social-economică.

Recomandăm această societate românească cu atât mai mult, pentru că chiar și „Casa Corpului Didactic” din București acceptă în gaj polițele de asigurare ale acestei societăți.

Cucernica preoțime este îndemnată a sfătui și pe credincioșii noștri să se asigure, căci asigurarea de viață, dă părinților liniștea datoriei împlinite, care asigură buna situație economică a copiilor.

S i b i u, la 30 Ianuarie 1935.

ss. *Nicolae*
arhiepiscop și mitropolit.

ss. *Virgil Nistor*
secretar.

Arhiepiscopia Română Unită de la Blaj a dat asemenea circulare, pe care regretăm că nu le posedăm pentru a le reproduce aici.

Găsim totuși următorul APEL al „DESTITORUL-ui“ Organ al Eparhiei române unite de Oradea și Revistă de cultură religioasă, publicat în Nr. 16—17 din 15 August 1936 :

APEL

Către Onor. Oficii Parohiale aparținătoare eparhiei Rom. Unite de Oradea.

Situația economică și financiară de azi a pus pe gânduri toate straturile sociale pentru a fi prevăzătoare și să se gândească azi mai mult ca oricând la viitorul familiilor lor și al bătrâneții.

Noi încă, după o examinare amănunțită a modului cum și-ar putea preoșimea noastră pune familia și bătrânețea la adăpost, am ajuns la concluzia a Dă da sfatul, că cea mai bună economie, este încheierea unei asigurări de viață.

Printre societățile de asigurare amintim pe „PRIMA ARDELEANĂ“ cu sediul în Cluj, fondată de toate băncile de dincoace de Carpați, societate care a avut și în trecut un rol însemnat în viața noastră socială economică și care societate are legături dinainte de războiu cu Metropolia de Alba-Iulia și Făgăraș,

precum și cu celelalte Episcopii din Ardeal.

Această societate cu începutul anului 1935 a preluat tot fondul de ajutor momentan al întregii preoșimi aparținătoare de Blaj în condițiuni extrem de avantajoase.

La suszisa societate putem spune că este asigurată toată preoșimea din Ardeal.

Nu peste mult Dă va vizita D-l P. Socaciu, funcționar la Direcțiunea societății în Cluj, care este licențiat al Academiei de Inalte Studii Comerciale și Industriale, instituție de înaltă cultură economică.

Dă recomandăm această societate, precum și de a-i da o bună primire suszisului reprezentant al societății.

O r a d e a, la 15 Iulie 1935.

„VESTITORUL“.

În „FOAIA DIECEZANĂ“ Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului, Nr. 16 din 21 Aprilie 1935, se publică următoarele :

NOTĂ OFICIALĂ.

Nr. 2446 E 1935.

Către On. Oficii parohiale din eparhia ort. rom. a Caransebeșului.

Situația economică precară de azi, precum și situația financiară sdruncinată, care crește pe zi ce merge, ne îndeamnă

a atrage luarea aminte a preoșimii noastre, că adunarea unui capital pentru bătrânețe este o imperioasă cerință.

Scopul acesta se poate ajunge prin contractarea asigurării de viață asupra unui capital corăspunzător situației materiale a celui asigurat.

Printre societățile de asigurare, amintim pe „PRIMA ARDELEANĂ“ cu sediul în Cluj, fondată de toate băncile românești de dincoace de Carpați, societate care a avut și în trecut un rol însemnat în viața noastră socială economică și cu care societate are legături și administrația din București a „Fondului general de asigurare a imobilelor bisericesti“.

Drept aceea recomandăm această societate în atențiunea Onor. preoșimi parte pentru a contracta Onor. Preoșime însăși asigurări de viață, parte pentru a sfătui pe enoriașii noștri să se asigure, căci asigurarea de viață contribuie la liniștirea lor în aceste timpuri grele.

Caransebeș, din ședința Consiliului eparhial ținută în 9 Aprilie 1935.

Eplscop dtecezan:

ss. † Vasile

În revista bisericească-culturală „Biserica și Școala“ Organul oficial al eparhiei ortodoxe române a Aradului Nr. 43

din 27 Octombrie 1935, *Circulara*, Mitropoliei din Sibiu și *Nota Oficială* a Episcopiei de Caransebeș, se reproduc, însoțite de următorul comentariu :

Rolul Asigurărilor de viață pentru economisirea de Capital.

„Criza economică de azi prin multiplele sale faze de manifestare, a lovit rănind greu în situațiile materiale, atât instituțiile economice bancare, cât și persoanele private într'o măsură mai mare sau mai mică. Posibilitățile de economisire în urma acestor împrejurări au devenit din ce în ce mai mici, prezentând în același timp garanții din ce în ce mai șubrede de solidaritate.

Preoțimea ort. rom. din țară, pentru a-și crea totuși un mijloc, de a-și putea pune la adăpost zi cu zi micile economii strânse cu cele mai mari greutateți, după cercetări serioase, a ajuns la concluzia, că această în modul cel mai corăspunzător nu se poate face decât sub formă de asigurări de viață, întru cât societățile de asigurare prin lege sunt obligate ca primele de asigurare încasate, să le constituie în rezerve sub controlul statului. Rostul acestor asigurări fiind foarte multilateral, prezintă pe lângă o economisire forțată, un ajutor imediat pentru familie în caz de moartea asiguratului

și o mulțime de alte favoruri create exclusiv pentru preoți, de una dintre cele mai solide societăți de asigurare din țară, „PRIMA ARDELEANĂ“ cu sediul în Cluj.

Considerând ca o datorie elementară din partea noastră ținerea la curent a preoșimei din dieceza Aradului cu ceea ce se petrece înafară, spre ai pune în față ecoul pe care l-a găsit acțiunea întreprinsă de societatea de asigurare mai sus amintită, atât în rândurile preoților, cât și în cercurile conducătoare a preoșimei, comunicăm mai jos circulările emise în acest scop de P. S. S. Arhiepiscopul și Mitropolitul Sibiului și P. S. S. Episcopul Caransebeșului“.

Noi am reprodus mai sus aceste Circulări.

Comentariul continuă apoi :

„Circulare la fel s'au trimis și de celelalte Episcopii din Ardeal, pe care din lipsă de spațiu nu le mai publicăm, considerând ca suficiente cele de mai sus pentru edificarea celor ce eventual s'ar interesa despre aceste lucruri, servind nobilitatea scopului ce urmărește.

În ceea ce privește condițiunile și obligațiunile legate de aceste asigurări, reprezentanții „PRIMEI ARDELENE“ vor vizita și preoșimea din dieceza Aradului, unde sperăm, vor găsi aceeași înțelegere și interes, pe care au găsit-o și în

alte părți și aceasta cu atât mai mult cu cât acțiunea în sine nu urmărește altceva decât promovarea intereselor preoțești.

Avem credința că prin comunicarea celor de mai sus, servim interesele preoților din dieceza Aradului, atât din punct de vedere al cunoașterii institutului cu care au de lucru, cât și a deschiderii pentru ei de drumuri noi de activitate economică și financiară“.

Asociațiunea culturală „ASTRA“ și-a dat sprijinul larg și binevoitor în totdeauna, prin cei mai autorizați conducători ai ei. Ar fi de reprodus documente multe, însă bănuim că ele sunt prea cunoscute și e suficient dacă vom aminti pe regretații *Dr. Cornel Diaconovich, Vasile Goldiș și Dr. Octavian Russu*, foști înalți demnitari ai „ASTREI“ și care au făcut parte timp îndelungat, din Consiliul de administrație al „Primei Ardelene“. *Vasile Goldiș* a fost președintele acesteia ani de-a-rândul, după Unire.

Școala a îmbrățișat cu multă căldură și încredere instituția de asigurare a Românilor ardeleni. Reproducem adresa Ministerului Instrucțiunii și al Cultelor, Casa de economie, credit și ajutor a Corpului Didactic Nr. 25.030 din București, la 27 Martie 1935, către Societatea de Asigurări PRIMA ARDELEANĂ, Loco:

„Avem onoare a Vă face cunoscut că s'a acceptat oferta Dvs. pentru asigurări asupra vieții, care vor garanta împrumuturile solicitate de membrii Casei noastre, în aceleași condițiuni ca ale societăților cu care Casa lucrează în prezent.

În consecință, în curând vi se va înainta condițiunile precise sub regimul cărora se vor încheia aceste asigurări“.

Director general :
ss. *Indescifrabil*

Șeful Serviciului :
ss. *Indescifrabil*

Nu mai puțin însemnat e faptul că, în Ardeal, aproape toate proprietățile școlilor sunt asigurate la „PRIMA ARDELEANĂ“. Dăm o notă oficială publicată în *Invățământul Primar*, Organul Asociației învățătorilor din județul Făgăraș Nr. 12 din 1 Iulie 1938 :

„Nr. 127/1938. Comitetele școlare fiind încredințate cu întreținerea și gospodăria școlilor și având răspunderea imobilelor, a mobilierului etc. sunt rugate a lua măsurile cuvenite pentru asigurarea acestora contra incendiului; în acest scop veți lua în buget o sumă oarecare.

Asigurările acestea recomandăm a se face la „PRIMA ARDELEANĂ“, Soc. de Asig. cu reprez. Generală în Sibiu, care a stabilit prime reduse pentru școli“.

Vom aminti aici, că între societățile indigene, la care își reasigură statul pro-

prile asigurări ale bunurilor ce le posedă, este și Prima Ardeleană.

Presa din Ardeal, înainte de războiu și după Unire, prin apostolatul făcut, a contribuit în mare măsură la plantarea și propagarea ideii de asigurare la Românii ardeleni. Amintim doar câteva din aceste publicațiuni: *Revista Economică*, organul oficial al tuturor băncilor românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș; *Gazeta Transilvaniei*, organ inspirat de *Astra*; *Telegraful Român*, organul oficial al Mitropoliei ort. române; *Unirea*, organ oficial al Mitropoliei române unite; *Libertatea*, *Tovărășia*, *Românul*, *Foaia noastră*, apoi *Patria*, *România Nouă*, *Tribuna* și altele.

Iar băncile din Ardeal în frunte cu *Albina* dela Sibiu, acordă încrederea lor deplină *Primei Ardelene*, mărturisind prin aceasta solidarismul economic de totdeauna al Românilor ardeleni.

Redăm aici cuvintele pline de înțeles, rostite de d-l *Dr. Ilie Beu*, președintele Băncii *Albina*, în ziua de 1 Septembrie 1935, din prilejul inaugurării palatului societății Prima Ardeleană, dela Sibiu, care constituie o comoară pentru acest oraș:

„La înființarea în anul 1911 a Băncii generale de asigurare, și-a avut partea sa și institutul de credit „*Albina*“, condus pe atunci de neuitatul Partenie Cosma,

una din personalitățile cele mai proeminente ale timpului. Cum era și firesc să fie, primul institut românesc de credit a colaborat dela început cu prima societate românească de asigurări și a continuat să colaboreze până în zilele noastre, va continua — nu mă îndoiesc — să colaboreze și în viitor.

Banca generală de asigurare, mai târziu „ROMÂNIA“ și astăzi „PRIMA ARDELEANĂ“ a avut rarul noroc de a fi găsit omul, care-i trebuia. Primul director al Băncii generale de asigurare, d-l I. I. Lapedatu, s'a dovedit a fi un excelent organizator și în același timp un bun administrator, care nu a știut numai să aducă câștiguri societății, ci a știut să-și consolideze ceea ce a câștigat.

Chemat la răspunderi mai mari în vieața noastră de stat, domnul I. I. Lapedatu, s'a retras dela postul de director general, dar s'a îngrijit de un bun succesori, Ștefan Boer crescut în școala D-sale, și a rămas pe mai departe, acum ca administrator delegat respectiv ca președinte al Consiliului de administrație, a rămas — zic — *spiritul rector al societății atât de necesare și atât de folositoare vieții noastre economice.*

Conducătorii institutului *Albina* s'au bucurat totdeauna și se bucură sincer și astăzi de progresele *Primei Ardelene*,

pentru care se face dovada și prin această frumoasă clădire ridicată în centrul orașului de naștere al societății.

Incheiu urând *Primei Ardelene* spor la muncă și iubitului ei președinte mulți ani cu sănătate și mulțumire sufletească pentru opera săvârșită“.

Acestea sunt urările celui mai autorizat reprezentant al băncilor ardeleni, care exprimă dragostea cu care este înconjurată și azi societatea de asigurare a Românilor ardeleni.

Înainte de a face alte considerațiuni, nu putem trece peste discursul d-lui *Ștefan Boer*, rostit la aceeași festivitate, de față fiind și *I. P. S. S. Mitropolitul Ardealului Dr. Nicolae Bălan*:

„Onorată asistență. În numele conducerii întreprinderii, Dă mulțumesc pentru cinstea ce ne-o faceți de a lua parte la sfințirea casei noastre.

Țin ca să arăt cu această ocazie mulțumirile și recunoștința mea Excelenței Sale Părintelui Mitropolit, atât pentru prezența cu care ne onorează, cât și pentru prețiosul sprijin ce ne-a dat totdeauna, mai recent cu ocazia asigurării preoților din Arhidieceză. Nu este locul și nici ocazia, ca să fac teoria, elogiul industriei asigurărilor aci, fin doar să arăt în fața atâtor luminoase fețe bisericești, că pe lângă importanta funcțiune

economică ce o au asigurările în sbuciumata perioadă a crizei de azi, în urma desechilibrului general, care a provocat o mulțime de falimente și care a clătinat băncile cele mai solide, *instituțiunea asigurărilor îndeplinește și o utilă funcție etică. Contribuția aceasta etică se manifestă prin stimularea calităților de sobrietate și de cumpătate a caracterului. În învălmășagul de instincte vicioase și de înclinațiuni pătimășe spiritul de economie — care activează în cadrul nostru prin contractarea asigurărilor de viață — zic, spiritul acesta de economie întărește virtuțile morale, creatoare de valori sociale. Crușarea produce cumpătate. Cumpătarea oșelește caracterul, iar caracterul oșelit este fundamentul moralei“.*

Și mai departe :

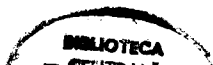
„La sărbătoarea de azi, la desvoltarea de azi a întreprinderii noastre, am ajuns Onorată asistență prin propriile noastre forțe. Acum 24 de ani un om cu capul limpede, un chibzuit și încercat gospodar, d-l Lapedatu, care este și am dori să fie încă multă vreme, președintele Consiliului nostru de administrație, a pus temelia societății. De atunci munca dânsului și a noastră a celor mici, de a îndemna poporul să se asigure, de a combate sărăcia ca să zic așa, s'a desfășurat în singurătate și liniște. Rezultatele

poate că nu sunt acelea pe care le-am dori cu toții. Ele dovedesc însă o muncă dârză, o muncă la care mulți dintre ai noștri priveau la început cu neîncredere, uitându-se chiorâș, că nu suntem în stare să o facem.

Lucrul nu a fost ușor, căci pe lângă greutățile venite din afară — concurența societăților străine — aveam de luptat și cu cusururile firei noastre. Neam de plugari, deprinși cu o muncă care ne lasă mult răgaz, cu greu ne-am obișnuit cu o muncă ordonată și disciplinată, ca pe cea pe care o cere o industrie. Dacă mă gândesc că în propaganda noastră am întâlnit și ignoranța și superstițiile poporului nostru, vă puteți da seama că munca a fost într'adevăr dârză.

Cred însă că peste ce a fost mai greu, am trecut. Totuși lupta nu este terminată. Avem de învățat încă copiii noștri să iubească și să urmeze această meserie, pentru ca prin moștenirea calităților dobândite din generație în generație, să lăsăm o pleiadă de oameni să ne ducă faima.

Cu dorința de a ajunge această țintă, cu legiuiri înțelepte, care să ne încurajeze și să ne oblige a urma această cale, sunt sigur că peste alți 24 de ani, urmașii noștri vor arăta invitațiilor rezultate și mai frumoase“.

Conduși numai de sentimente de modestie și discrețiune — după cum reiese din cele reproduse mai sus — conducătorii *Primei Ardelene* trebuie să primească cu aceeași modestie elogiul din plin meritat al muncii lor.

Crearea instituției de asigurare acum 30 de ani, a fost o necesitate pentru Românii din Transilvania și Banat, despre ceea ce fondatorii — am văzut-o în partea întâia — și-au dat bine seamă, grupând în jurul lor toată suflarea românească înțelegătoare a rolului deosebit ce-l are o societate de asigurare națională în această parte de țară.

Prima Ardeleană a contribuit în cei 30 ani de existență în mare parte la îmbunătățirea și ridicarea stării materiale a țărânilor române din acest ținut, ajutând-o prin desdaunările lichidate, la reconstruirea grabnică a realităților distruse de incendiu, trăsnet sau grindină. Din banii *Primei Ardelene*, plătiți după asigurările de viață, mulți Români și-au putut crește copiii la școală, iar alții s'au stabilit cu ușurință în diverse profesii.

Prin propaganda făcută în era maghiară de către conducătorii *Băncii generale de asigurare*, s'a dezvoltat simțul de cruțare și economie, creind mici capitaluri mobiliare, care au fost puse apoi în folosul economiei naționale române.

Prima Ardeleană pe lângă daunele lichidate, care, constituie o sumă foarte însemnată de zeci de milioane anual, nu a refuzat să-și dea obolul când i s'a cerut, făcând importante donațiuni și ajutoare cu scopuri culturale și de binefacere.

Menirea *Primei Ardelene* nu este terminată, trecutul ei o întărește în credința că înaintea ei stau probleme de ordin național, care își așteaptă rezolvarea cât mai în grabă, căci azi în România liberă elementul românesc trebuie ajutat pentru a se putea afirma pe teren economic și financiar.

Dacă la alcătuirea ei și-a dat concursul moral și material întreaga suflare românească din această parte de țară, nu ne îndoim în bunăvoința poporului românesc din Transilvania și Banat, care dela „Vlădică și până la opincă“ va continua să înconjoare în viitor *Prima Ardeleană* cu aceeași căldură și încredere, spre binele și înaintarea poporului nostru.

Astăzi, ca și în trecut, acționarii și clientela *Primei Ardelene*, acest așezământ de înfrățire socială, o formează plugarii, meseriașii, neguțătorii, învățătorii, preoții, advocații, medicii, profesorii, etc., deci tot ce neamul românesc are mai bun.

Prima Ardeleană este păstrătoarea unei credințe neclintite în viitorul neamului

nostru. La căpătul celor 30 de ani de experiență, respectul trecutului ei o face să privească cu toată încrederea la ziua de mâine, pășind sigur și hotărît, purtând fãria de convingere cã și în timpurile acestea grele își va păstra cu demnitate locul ce ocupã între instituțiile de asigurare conducãtoare din țara noastră.

Atunci când poporul român te înconjoarã cu toatã dragostea și încrederea lui, viitorul îți surãde, ori și cum vor fi vremurile de schimbate. O lungã experiență a dovedit-o.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CENTR. UNIV. CLUJ
E/5343 - 68